

Toiminnanohjaussuunnitelma 2025

Hatanpään Kartanopuisto, arboretum ja K.J. Gauffinin puisto

Sisällys

Johdanto	5
1 Sijainti ja yleistä tietoa	5
1.1 Omistus ja alueesta vastaavat organisaatiot	6
1.2 Investoinnit ja kunnossapidon kustannukset.....	6
2 Hatanpään Kartanopuiston ja arboretumin historiallinen tausta	10
3 Nykytila.....	12
3.1 Yleiskaava ja asemakaava	12
3.2 Viheralueohjelma, KYMS ja alueen maisema ja viherverkkoselvitys - puiston merkittävyys osana viherverkkoa	14
4 Hatanpään kartanopuiston nykytila	16
5 Arboretumin nykytila.....	18
5.1 Arboretum laajentuminen - K.J.Gauffinin puisto	21
6 Kartanopuiston ja arboretumin toiminnot	22
6.1 Vesialueet	22
6.2 Ruusutarha.....	24
6.3 Puukujanteet.....	26
6.4 Kivikkopuutarha, yrttitarha, perennat ja kausikasvit	27
7 Tulevaisuus ja tavoitteet	28
7.1 Uusi maankäyttösuunnitelma.....	28
7.1.1 K.J. Gauffinin puisto	29
7.2 Tampereen strategia 2030 – Tekemisen kaupunki.....	32
7.3 Silent Park.....	33
7.4 Markkinointi- ja viestintäsuunnitelma	34

7.4.1	Digitaalinen opastus.....	34
7.5	Muita visioita.....	34
8	Green Flag - analyysi ja arviointi.....	35
8.1	Kutsuva sisääntulo.....	35
8.1.1	Alueelle saapuminen jalkaisin, pyörällä tai autolla	35
8.1.2	Alueelle saapuminen julkisilla kulkuvälineillä.....	35
8.1.3	Alueen sisääntulot.....	35
8.1.4	Alueen opasteet ja kyltit	36
		38
		39
9	Terveys ja turvallisuus	41
9.1	Ensiapu, pelastusvälineet ja hätäapuneuvojen reitit sekä opasteet	41
9.2	Valaistus, avoimet maisematilat ja esteettömyys.....	41
9.2.1	Pyöräily	42
9.2.2	Siisteys ja hygienia	42
9.2.3	Työturvallisuus	42
9.2.4	Työturvallisuus ja muutokset alueella.....	43
9.2.5	Muut turvallisuutta lisäävät toimenpiteet	44
10	Hyvin hoidettu ja puhdas.....	46
10.1.1	Hatanpään puistojen kunnossapitoluokat	48
10.1.2	Roskat, jätehuolto ja vandalismi	49
10.2	Ympäristönsuojelu.....	50
10.2.1	Torjunta-aineiden ja turpeen käyttö.....	50

10.2.2	Kestävä kehitys	50
10.2.3	Luonnon monimuotoisuus, maisema ja perintö	51
10.2.4	Ilmastonmuutokseen sopeutuminen	58
10.2.5	Maisemallisten ominaisuuksien suojelu	58
10.2.6	Rakennusten ja rakenteiden suojelu.....	60
10.2.7	Rakenteet	61
10.3	Osallistaminen	62
10.3.1	Puistojen ystävien osallistamisen malli.....	62
10.3.2	Oppimisympäristö.....	64
10.3.3	Markkinointi, viestintä ja tapahtumat	64

Johdanto

Tämä asiakirja on toiminnanohjaussuunnitelma Hatanpään Kartanopuistolle ja arboretumille. Asiakirja on tehty 2018 englanniksi, ja sen jälkeen suomeksi. Alkuperäinen toiminnanohjaussuunnitelma on tehty yhteistyössä Hämeen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kanssa. Asiakirja on päivitetty vuonna 2025 ja siihen ovat osallistuneet Tampereen kaupungin kaupunkiympäristön palvelualueen ja Tampereen Infra Oy:n työnjohdon ja työntekijöiden edustajia. Päivityksen tarvetta arvioidaan vuosittain ja asiakirjaan tehdään muutokset tarvittavilta kohdilta. Toiminnanohjaussuunnitelmassa käydään läpi Hatanpään Kartanopuiston ja arboretumin historiaa, nykytilaa ja tulevaisuutta sekä alueen kunnossapitoa, hoitoa, investointeja ja muita kehittämisen tarpeita. Raportin taittaminen on tehty niin, että se mahdollistaa muistiinpanojen tekemisen tulosteeseen. Keskeiset toimenpiteet on koottu toimenpidesuunnitelmataulukkaan (Liite 1.).

1 Sijainti ja yleistä tietoa

Hatanpään Kartanopuisto ja Arboretum sijaitsevat Pyhäjärven rannassa noin kolmen kilometrin päässä Tampereen keskustasta. Puistoalue on hyvin suosittu tamperelaisten keskuudessa, mutta toimii myös vetonaulana matkailijoille (Kuvat 2–4). Alueet toimivat myös oppimisympäristöinä, sillä eri ruusutyypit sekä Arboretumin kasvit on merkitty kyltein. Yhteensä Kartanopuisto, arboretum ja osqa K.J. Gauffininpuistoa käsittävät alueena noin 14 hehtaaria (Kuva 4). Puistojen viralliset nimet ovat Hatanpäänpuisto-Kartano ja Hatanpäänpuisto-arboretum. [Hatanpään arboretum](#) [\[Tampereen kaupunki - Luonto ja ympäristö - Puistot\]](#)

Kartanopuisto on historiallisesti yksi Tampereen merkittävimpiä puistokohteita, ja se kuuluu Museoviraston ja Ympäristöministeriön luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä kulttuurihistoriallisista ympäristöistä. Puistolla on historiallista arvoa, sillä se on perustettu jo ennen Tampereen kaupungin syntyä Hans Henrik Boijen toimesta vuonna 1758. Kartanopuiston kokonaispinta-ala on noin 10 hehtaaria. 1970-luvulla perustettu Ruusutarha sijaitsee Kartanopuiston ja arboretumin välissä. Arboretumin rakentaminen on aloitettu vuonna 1973.

Hatanpään arboretum on merkittävä viherkohde Tampereella. Sen kasvikokoelma on Suomen mittakaavassa harvinaisen laaja ja monipuolinen. Puulajipuisto kattaa noin 4 hehtaarin kokoisen alueen. Puu- ja pensaslajien lisäksi alueella on monipuolisesti kasvupaikkavaatimuksiltaan vaihtelevia perennaistutuksia.

1.1 Omistus ja alueesta vastaavat organisaatiot

Hatanpään Kartanopuisto ja arboretum ovat Tampereen kaupungin omistuksessa. Tampereen kaupunki toimii monituottajamallissa, jossa kuntalaisten palveluita tuottavat niin kaupungin sisäinen tuottaja Tampereen Infra Oy kuin yksityiset urakoitsijatkin. Asukkaiden palvelut järjestetään kaupunkilaisten tarpeista lähtien Kaupunkiympäristön palvelualueen (tilaajan) ja palveluntuottajien välisillä sopimuksilla. Kaupunkiympäristön palvelualueen ja Tampereen Infra Oy:n solmima yleisten alueiden kunnossapidon palvelusopimus on tärkein ohjauksen ja yhteistyön väline. Sopimuksessa määritellään tilattavien palvelujen sisältö, laajuus ja hinta. Kaupunkiympäristön palvelualueen alaisuudessa toimiva Infraomaisuuden hallinta -yksikkö vastaa yleisten alueiden kunnossapidon tilaamisesta ja valvonnasta. Sopimusasioista vastaavat infrahallintapäällikkö ja palvelualueen johtaja. Kunnossapidon kokonaispalvelusopimuksen tuoterakenne ja tehtävät perustuvat Tampereen kaupunkiseudun kahdeksan kunnan yhteisiin liikenneväylien sekä ulkoliikuntapaikkojen ja viheralueiden kunnossapidon tuotteistuksiin, jotka ovat olleet käytössä vuodesta 2018 alkaen.

Tampereen kaupungin konsernihallinnon alaisuudessa toimii muun muassa Kaupunkiympäristön palvelualue -palveluryhmä. Palveluryhmä vastaa esimerkiksi maankäytön ja yleisten alueiden suunnittelusta, toteuttaa yleisten alueiden rakentamishankkeet, vastaa infraomaisuuden hallinnasta, valvoo kaduilla ja yleisillä alueilla tapahtuvaa rakentamista sekä vastaa asiakaspalvelusta. Palveluryhmä vastaa viheralueverkoston kehittämisestä, palveluista sekä määrittää kunnossapitopalveluiden laatutason ja toiminnalliset vaatimukset. Kaupunkiympäristön palvelualueen toiminnasta vastaa palvelualueen johtaja.

Tampereen Infra Oy tuottaa yhdyskuntatekniikan kunnossapito-, rakentamis- ja paikkatietopalveluja sekä kalusto- ja korjaamopalveluja. Yhtiö kuuluu Tampereen kaupunkikonserniin ja on Tampereen kaupungin omistama yhtiö. Tampereen Infra Oy ja Tampereen kaupunki ovat laatineet kokonaispalvelusopimuksen, jonka perusteella Tampereen Infra Oy vastaa katujen, viheralueiden ja muiden yleisten alueiden kunnossapidosta. Aliurakointina hankitaan mm. graffitien puhdistaminen, vesirakentamiseen liittyvät työt, puhtaanapitotöitä ja pelastusvälineiden tarkastaminen. Tampereen kaupungin organisaatio 2024 (Kuva 1). Tampereen Infra Oy on osana konserniyhteisöä.

1.2 Investoinnit ja kunnossapidon kustannukset

Viheralueet ja hulevedet yksikkö laatii vuosittain investointien vuosisuunnitelman. Vuosisuunnitelmassa varaudutaan erilaisiin rakentamisen ja kunnostuksen hankkeisiin. Hatanpään puistojen erilaisiin kunnostushankkeisiin ei ole vuonna 2024 varattu erillistä rahoitusta. Pieniä kunnostustoimenpiteitä tehdään investointiin kuuluvalla pienien hankkeiden rahoituksella. Isommat työt budjetoidaan erikseen.

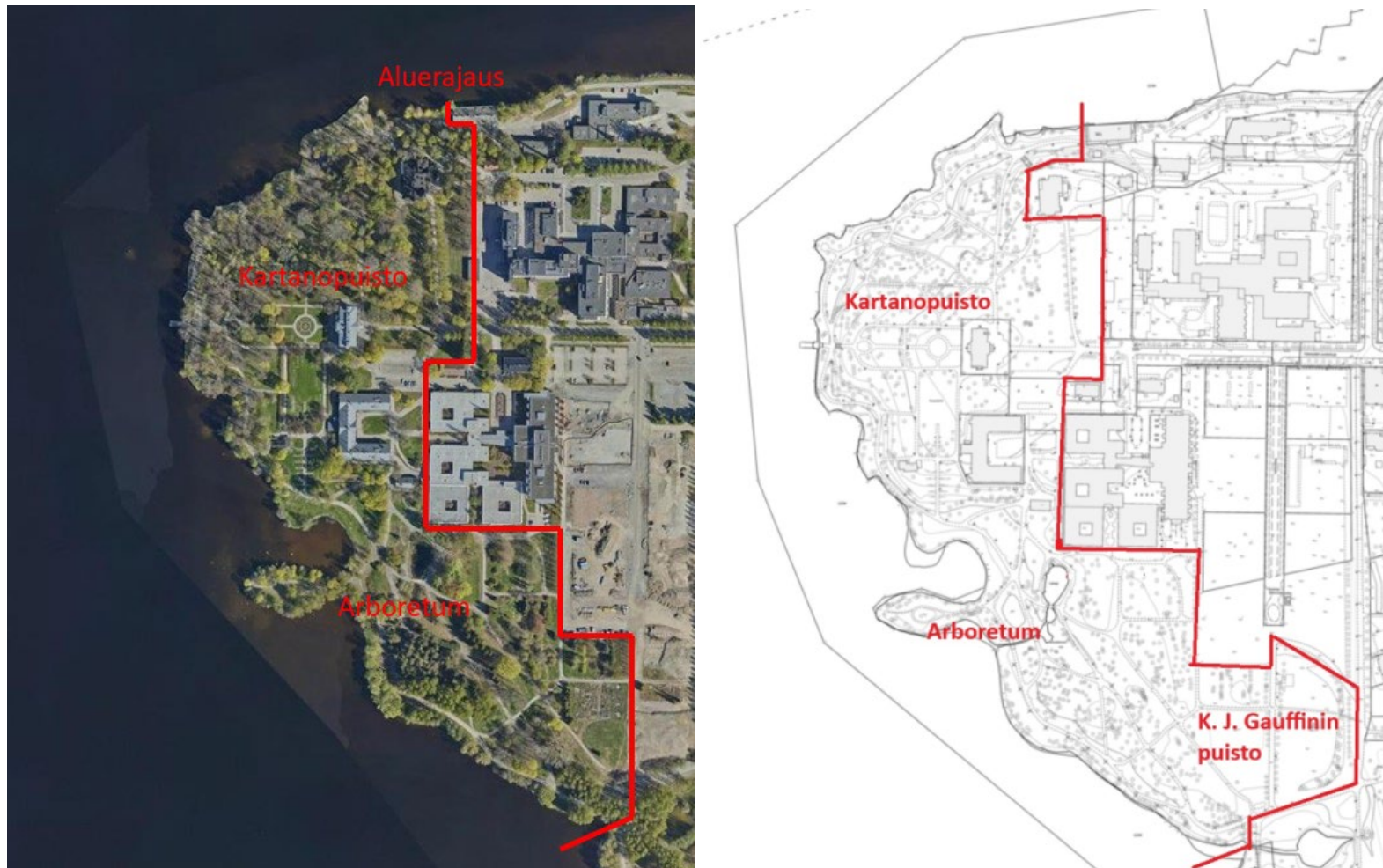
Hatanpään puistojen kunnossapito on osa Nekalan urakka-alueen vuosibudjettia. Lisätyöt sovitaan ja laskutetaan erikseen Kaupunkiympäristön palvelualueelta. Kaupunkiympäristön palvelualue maksaa Tampereen Infralle sopimuksen mukaisesti kunnossapidon tuottamisesta. Kunnossapidon budjetissa on harkinnanvaraista osuutta, jota voidaan käyttää urakka-alueen lisätöihin, erillistöihin ja hankintoihin.

Kuva 1. Tampereen kaupungin organisaatio 2025.

Kuvat 2–3: Dronekuva Arboretumista ja auringonlasku Kartanopuistosta. Kuvat Tampereen kaupunki, Laura Vanzo

Kuva 4. Ilmakuva ja peruskartta kohteesta. kartat.tampere.fi/oskari

2 Hatanpään Kartanopuiston ja arboretumin historiallinen tausta

Kartanopuisto on 250-vuotisen historiansa aikana muuttunut vähitellen. Ensimmäinen karttatieto puistosta on vuodelta 1758. Samana vuonna Hans Henrik Boije hankki tilan omistukseensa. Boije oli innostunut kokeilemaan uutta ja hänen aikakaudellaan (1756—1781) puistossa viljeltiin muun muassa erilaisia ryyti- ja vihanneskasveja. 1700-luvun taitteessa puistossa vallitsivat symmetriset muodot ja puukujanteet. 1800-luvun lopussa puiston tyyli muuttui maisemapuistoksi (Kuva 6). Näiden väliseen aikaan mahtuu erilaisia viljelykokeita muun muassa Boijen toimesta, sekä maanviljelyä ja maidontuotantoa. 1970-luvulla puisto muutettiin julkiseksi puistoksi kartanon siirryttyä kaupungin hallintaan.

Alkusysäys arboretumin perustamiselle tuli 60-luvun puolivälissä, kun Pyynikillä sijainneelle kaupunginpuutarhalle haluttiin löytää uusi paikka. 1970-luvun alussa arboretumin perustaminen lähti käyntiin, ja vuonna 1973 istutettiin ensimmäiset puuvartiset kasvit. Alueen uusin kokoelmaosasto on vuonna 2011 perustettu yrttikokoelma.

Alueella on kaksi kartanoa. Kartano, joka tunnetaan Hatanpään kartanona (Kuvat 6, 8 ja 9), on valmistunut vuonna 1885, nykyisin se toimii juhla-, kokous- ja tapahtumatilana. Idmanin huvila on rakennettu 1898 (kuva 10). Kartanopuisto kaksine kartanoineen ja talousrakennuksineen on valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä.

Kuva 6. Hatanpään kartano 1893.

Kuvat 7. ja 8. Hatanpään kartanopuisto ja kartano 1900-luvun alussa.

Kuva 9. Hatanpään kartano. Kuva Tampereen kaupunki, Laura Vanzo.

Kuva 10. Idmanin huvila. Kuva Tampereen kaupunki.

3 Nykytila

3.1 Yleiskaava ja asemakaava

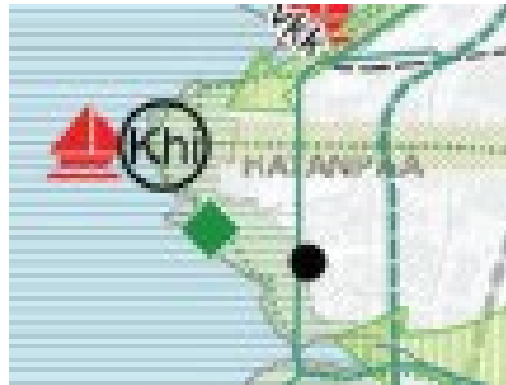
Hatanpäällä on voimassa Kantakaupungin yleiskaava 2040 ja asemakaava vuodelta 2019. Vireillä on kantakaupungin yleiskaava – valtuustokausi 2021 – 2025 (kuva 10). Vaiheyleiskaava hyväksytään vuoden 2024 aikana. Hatanpään puistoalueet kuuluvat keskuspuistoverkoston. Puistoalueella on erikoispuistomerkintä. Lisäksi suuri osa puistoalueesta on Valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö tai kohde (kuva 11). Kaupunginhallitus päätti keväällä 2025 hakea Kansallisen kaupunkipuiston statusta ja Hatanpää on osa sen aluerajausta. Asemakaavan vaikutuksesta lisää kappaleessa 7.1 - Uusi maankäyttösuunnitelma.

Yleiskaavan mukaisesti alueita ylläpidetään ja kehitetään yhtenäisinä, hyvin saavutettavina sekä toiminnoiltaan ja luonnon ympäristöltään monipuolisina virkistys- ja viheralueina. Maisemaa muuttava maanrakennustyö, puiden kaataminen tai muut näihin verrattavat toimenpiteet ovat luvanvaraisia kuten MRL 128 §:ssä on säädetty.

Keskuspuistoverkosto muodostaa kantakaupungin viheralueverkoston ja ekologisen verkoston rungon. Yhtenäinen keskuspuistoverkosto on turvattava. Keskuspuistoverkostoa on kehitettävä luonnonympäristöltään ja lajistoltaan monimuotoisena viheraluekokonaisuutena. Keskuspuistoverkoston alueet palvelevat ilmastonmuutoksen sopeutumisessa sekä hillinnässä. Alueen luontoarvot, maisemalliset ja kulttuurihistorialliset arvot sekä ekologisten verkostojen jatkuvuus on turvattava. [Kartta2 ehdotus Yleiskaavayhdistelmä.indd \(tampere.fi\)](#)

Erikoispuistoja ylläpidetään ja kehitetään omista lähtökohdistaan seudullisesti merkittävänä virkistyspalveluiden, tapahtumien, matkailun ja vapaa-ajan alueina. Tarkemman suunnittelun yhteydessä tulee ottaa huomioon erikoispuistojen hyvä saavutettavuus ja esteettömyys sekä olemassa olevat ominaispiirteet ja arvot.

Valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristön tai sen kohteen kehittäminen on sovitettava arvokkaan kulttuuriympäristön vaatimuksiin. Yleismääräys: Muuttuvan maankäytön alueilla on arvioitava kulttuuriympäristöjä koskeva selvitystarve yhteistyössä museoviranomaisen kanssa. Vesialueiden muuttuvan käytön yhteydessä on arvioitava vedenalaiseen kulttuuriperintöön liittyvien selvitysten tarpeellisuus yhteistyössä museoviranomaisen kanssa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä Tampereen maisemallisten erityispiirteiden säilymiseen.

- KESKUSPUISTOVERKOSTO
- ERIKOISPUISTO
- Khl KAUPUN KIHILJAINEN VIRKISTYS- TAI LUONNONSUOJELUALUE
- OHJEELLINEN UUSI TAI KEHITETTÄVÄ PIENVENE - TAI LAUTTASATAMA
- OHJEELLINEN EKOLOGINEN YHTEYS

- VALTAKUNNALLISESTI ARVOKAS RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖ TAI KOHDE (V1-8)
- Alueella tapahtuva kehittäminen on sovitettava arvokkaan kulttuuriympäristön vaatimuksiin. Kohteiden indeksointi viittaa kaavaselostuksen liitteenä olevaan luetteloon.

■ MUINAISJÄÄNNÖSKOHDE (SM1-58)

Muinaismuistolailta rauhoitettu muinaismuistokohde, kiinteä muinaisjäännös. Alueen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen ja muu siihen kajoaminen on muinaismuistolain nojalla kielletty. Aluetta koskevista toimenpiteistä on neuvoteltava museoviranomaisen kanssa ja pyydettävä lausunto. Vesialueiden muutuvan käytön yhteydessä on arvioitava vedenalaisen kulttuuriperintöön liittyvien selvitysten tarpeellisuus yhteistyössä museoviranomaisen kanssa. Kohteiden indeksointi viittaa kaavaselostuksen liitteenä olevaan luetteloon.

Kuva 11. Otteet kantakaupungin yleiskaavasta 2040 ja vaiheyleiskaavan ja yleiskaavan yhdistelmäkartasta.

3.2 Viheralueohjelma, KYMS ja alueen maisema ja viherverkkoselvitys - puiston merkittävyys osana viherverkkoa

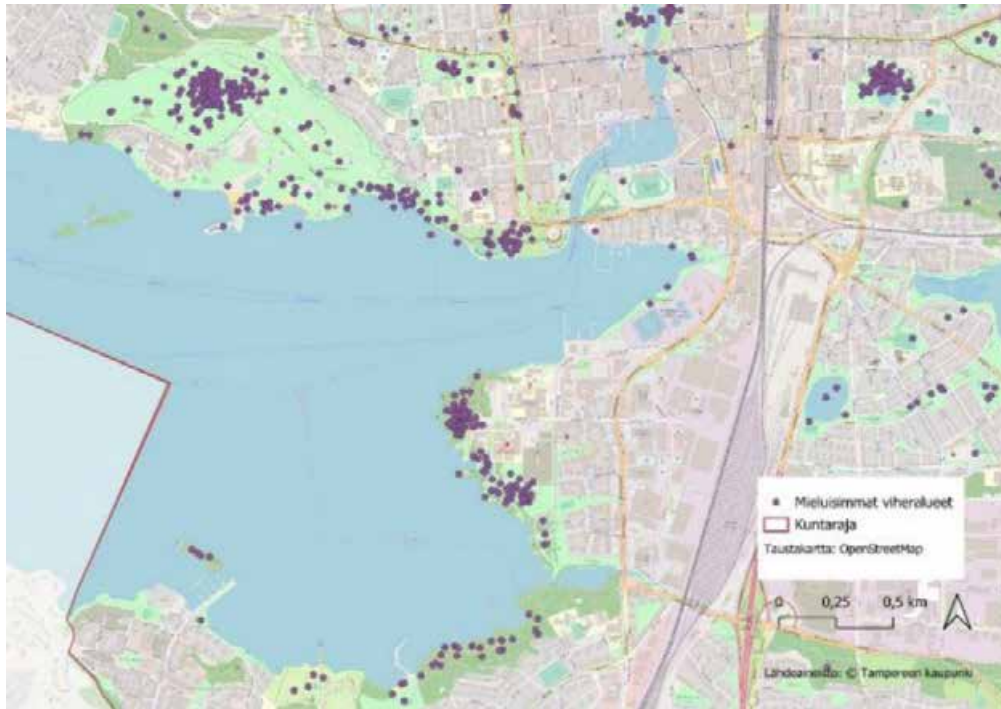
Tampereen viheralueohjelmaa ollaan parhaillaan päivittämässä. Viheralueohjelmaa valmistellaan kaupungin viheralueita ylläpitävien yksiköiden, muiden sidosryhmien sekä viheralueiden käyttäjien yhteistyönä. Viheralueohjelma määrittelee viheralueverkostoa ja kaupungin omistamia viheralueita koskevat yleiset kehittämistavoitteet, ja se tulee ohjaamaan viheralueiden suunnittelua, rakentamista ja kunnossapitoa tulevaisuudessa. Kaupungin omistamia ja ylläpitämiä viheralueita ovat esimerkiksi erilaiset kaupunkipuistot, lähimetsät, laajat retkeily- ja ulkoilualueet, maisemapellot ja niityt sekä suojaviheralueet. Tämänhetkisen aikataulun mukaan viheralueohjelman luonnos asetetaan nähtäville ja kommentoitavaksi loppuvuodesta 2024 ja sen on tarkoitus valmistua vuonna 2025. Viheralueilla on sekä ihmisen tarjoamia virkistyspalveluja että viherympäristön itsensä tuottamia palveluja. Kaupunki toteuttaa kuntalaisille esimerkiksi leikkipaikkoja, urheilukenttiä, koira-aitauksia ja reittejä. Luontohyötyjä eli ekosysteemipalveluja ovat esimerkiksi puhtaan ilman, veden ja ravinnon tuottaminen. Viheralueohjelmassa otetaan huomioon molemmat näkökulmat sekä viheralueiden moninaiset arvot kulttuurihistoriasta aina luontoarvoihin sekä taloudellisiin vaikutuksiin.

[Viheralueohjelma \[Tampereen kaupunki - Luonto ja ympäristö - Puistot\]](#)

Tampereen viheralueohjelman päivitystyön tueksi selvitettiin verkkokyselyllä kaupunkilaisten näkemyksiä julkisista viheralueista ja niiltä saatavista luontohyödyistä ja palveluista. Myös ulkopaikkakuntalaiset saivat halutessaan vastata. Kysely oli avoinna syksyllä 2023. Viheralueohjelman asukaskyselyyn vastasi 774 henkilöä. Karttakyselyvastaukset jakaantuivat tasaisesti koko kantakaupungin alueelle. Asukaskyselyssä esitettiin muun muassa viheralueiden saavutettavuuteen, viheralueilta saataviin hyötyihin ja palveluihin sekä kaupunkiluonnon monimuotoisuuteen liittyviä kysymyksiä. Asukaskysely jakaantui viiteen teemaan: 1. Viheralueet kaikkien saavutettavissa, 2. Omaleimaiset Tampereen maisemat, 3. Hyödyt ja palvelut viheralueilla, 4. Kestävä ja monimuotoinen kaupunkiluonto ja 5. Osallistuminen. (Kuva 11.)

Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys (KYMS) valmistui vuonna 2008. Selvityksen tavoitteena oli osoittaa kantakaupungin maisemallisia ominaispiirteitä, sekä osa-aluekohtaisten erityispiirteiden havainnointi kaupunkirakenteiden täydentämisen, tiivistämisen ja viheralueiden suunnittelun lähtökohdiksi. Yhdessä Tampereen viheralueohjelman kanssa raportti huolehtii kantakaupungin puistomaisen, viihtyisän ja monipuolisen ympäristön säilymisestä.

Vuonna 2017 tehtiin Hatanpään maisema- ja viherverkkoselvitys kaavamuutokseen liittyen. Selvityksessä summataan alueen virkistysellisiä, maisemallisia ja historiallisia arvoja. Alueen erityispiirteitä ja ainutlaatuisuutta arvoettiin osana kaupungin viherverkostoa. Kaavamuutosprosessin aikana toteutettiin myös kysely Hatanpään alueen kehittämisestä. Kyselyn tulokset korostivat alueen virkistyskäytön tärkeyttä. Kehittämiskohteiksi nousivat muun muassa kevyen liikenteen väylät ja puiston toiminnallisuus, myös talviaikaan. Asuinrakentamisen toivottiin olevan ympäristöystävällistä ja historiallisia arvoja arvostavaa.

Kuva 11. Päivitettävän vihervalueohjelman kysely, Hatanpää nousi etelä-Tampereen suosituimmaksi paikaksi.

4 Hatanpään kartanopuiston nykytila

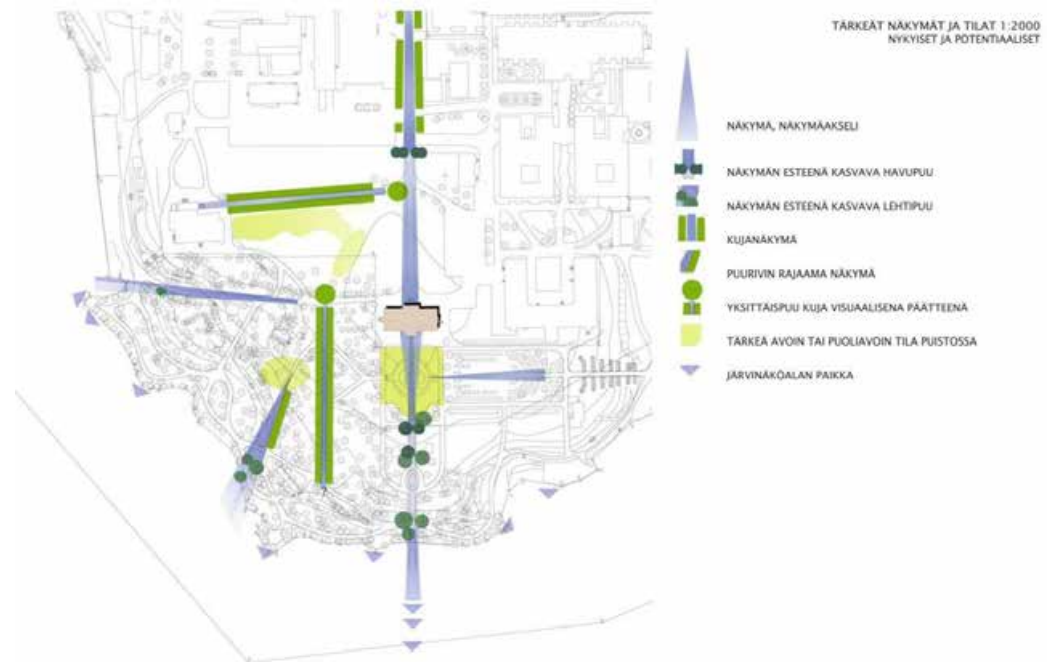
Kartanopuistossa kulkiessa voi edelleen havaita historian eri vaiheita, sillä kaikista ajanjaksoista on säilynyt merkkejä. Puisto on hyvin suosittu ulkoilu- ja oleskelukohde. Arboretumin ruusutarha ja rantavyöhyke toimivat alueen vetonauloina, ja rannoilla voi maisemien katselun lisäksi myös kalastaa. Puiston läpi kulkee myös työmatkapyöräilijöiden reitti. Kartanopuisto on haluttu käyntikohde sekä tamperelaisille, että matkailijoille, sekä erityisen mieluista lähistön vanhainkodin asukkaille, sekä heidän vierailleen.

Kartanopuistolle tehtiin hoito- ja käyttösuunnitelma (HKS) vuonna 2010. Suunnitelmassa esitetty on tavoitteet vuosille 2010—2015, 2015—2020 ja 2030 jälkeen. Toimintasuunnitelma perustuu suunnitelma- ja toimenpidekortteihin, joita on tehty puiston kahdeksalletoista eri lohkolle. Suunnitellut toimenpiteet dokumentoidaan taulukkoon toimenpiteiden tekemisen jälkeen. Tarvittaessa tehdään myös muita kunnostus- tai hoitotoimenpiteitä.

Kartalla esitetään Hatanpään kartanopuiston ominaisuuksia ja palveluita (kuva 12.). Ranta ja reitit ovat alueen käytetyimpiä kohtia, ja rannasta löytyy myös pelastusvälineitä vedenvaraan joutuneiden pelastamiseksi. Puistossa on monia varjoisia ja rauhallisia alueita, sekä penkkejä, joille voi halutessaan istahtaa. Alueelta löytyy lisäksi kahvila ja erilliset wc-tilat. Alueen opasteet ja tienviitat ohjaavat kävijöitä ja antavat lisäinfoa. Tärkeitä näkymiä ja näkymäakseleita on kirjattu Gretel Hemgårdin tekemään Hatanpään kartanopuiston käyttö- ja hoitosuunnitelmaan (kuva 13).

Kuva 15. Hatantpään kartanopuiston kartta.

Kuva 16. Näkymäakselit kartanopuiston hoito- ja kehittämissuunnitelmasta.

5 Arboretumin nykytila

Arboretumin hoitamiseksi ja kehittämiseksi on tehty hoito- ja käyttösuunnitelma, joka on luonnosvaiheessa. Luonnosvaiheen tavoitteita on jo toteutettu puistossa. Tehdyt toimenpiteet dokumentoidaan. Hatanpään alueen voimassa olevassa asemakaavassa (2019) alueelle on kaavoitettulaisää puistoaluetta, jonka tavoitteena on arboretumin lisäosan ja kaupunkilaisten tarpeiden yhteen tuominen. Tavoitteena on suunnitella muun muassa aistipuutarha. Käyttäjinä voivat olla läheisen Hatanpään puistosairaalan asiakkaat ja heidän läheisensä, lähistön vanhainkodin asukkaat sekä päiväkotien ryhmät. Uudesta puistoalueesta kerrotaan enemmän kappaleessa 7.1.1 K.J. Gauffinin puisto.

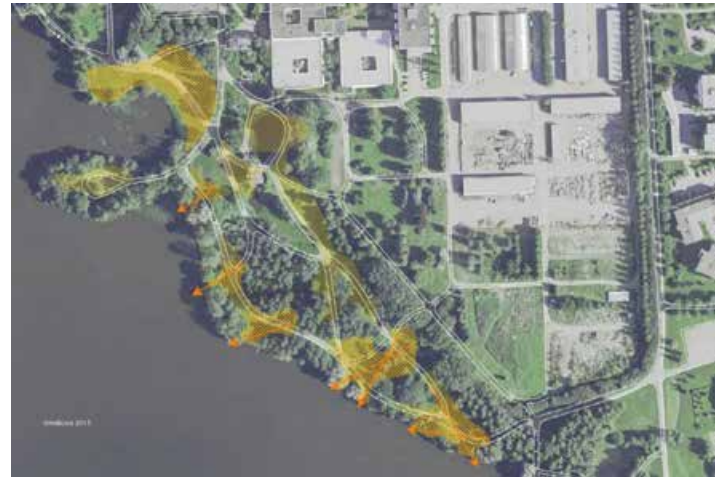
Arboretumissa on puuvartisia kasveja, mutta se on myös paikka, jossa kokeillaan uusien kasvilajien menestymistä. Monipuoliset perennaistutukset, sekä vesi- ja kosteikkobiotooppialueet ilahduttavat kävijöitä. Arboretumiin istutetut kasvit ovat pääasiassa sellaisia, jotka menestyvät Tampereen alueella ja ympäristössä. Joukkoon mahtuu kuitenkin myös monia harvinaisia ja eksoottisia kasveja. Vaikka arboretum on jatkuvassa muutoksessa, tilaa uusille istutuksille on hyvin niukasti. Vuonna 2021 uudistettiin vanhan navettarakennuksen ja arboretumin välillä oleva jyrkkä rinne, jolloin saatiin myös tilaa uusille kasveille. Rinteen uudistus korostaa myös hyvin vanhaa navettarakennusta tuoden sen paremmin esiin. Alueella on uusittu puronvarren luiskia, siltoja, kasvualustoja ja istutettu uutta kasvillisuutta mm. atsalea-näytemaa kivikkopuutarhan viereen.

Arboretumissa on yli 100 erilaista monivuotista kasvilajia ja noin 280 erilaista lehti- ja havupensasta sekä havu- ja lehtipuuta. Uusia lajeja istutetaan, ja niiden menestymistä seurataan. Vierailijat voivat havainnoida ja opiskella esimerkiksi perennoja, kosteikon kasveja sekä harvinaisia kasvilajeja.

Arboretumin pääoleskelualueet löytyvät rantaviivan lähistöltä, mutta myös lammen ympäristön penkit ja puusillat ovat kutsuvia kohteita oleskelua varten. Perennamaat ja kesäkukka-alueet luovat vaihtelua arboretumin näkymiin. Kivikkopuutarha herättää mielenkiintoa ja esittelee erinomaisia esimerkkejä havujen käytöstä yksityispihoissa. Arboretumin tärkeät näkymät on määritelty arboretumin hoito- ja käyttösuunnitelman luonnoksessa. Ranta on paikoitellen täynnä rehevää kasvillisuutta, joten näkymä järvelle ei ole avoin koko rantaviivalla. Kun näkymä on avoin, maisema järvelle on todella näyttävä (Kuvat 19—22). Vuonna 2019 pajaniemen kärkeen, nykyisin Kirppusaari, perustettiin vainajien tuhkiensirottelu paikka. Lisäksi sinne perustettiin niittyalue LUMO-opiskelijan työnäytteenä.

Kuva 15. Arboretumin kartta

Kuva 16. Hemgårdin määrittämät näkymät hoito- ja käyttösuunnitelmassa.

Kuvat 16.—19. Näkymiä Pyhäjärvelle. Rannasta avautuu näkymiä mm.Pirkkalaan, Viikinsaareen ja Pyynikin harjulle. Talvikuva ja kesäkuva, Tampereen kaupunki, Laura Vanzo.

5.1 Arboretum laajentuminen - K.J.Gauffinin puisto

K.J. Gauffinin puisto, on entistä kaupungin taimiston aluetta, ja se on asemakaavoitettu puistoksi 2019. Lähistölle tulee myös asuinkerrostaloja. Uusi Boijenkatu johtaa puistoon Hatanpään puistokujalta. Boijenkadun pääteenä ja K.J. Gauffinin puiston porttina toimii Suomen Satavuotisaukio. K.J. Gauffinin puistoa jakavat kolmeen osaan pohjoiseteläsuuntaiset puistokäytävät puuriveineen. Pisin niistä on Suomen Satavuotisaukiolta alkava Ajankulku. K.J.Gauffinin puistosta kerrotaan enemmän kappaleessa 7 Tulevaisuus ja tavoitteet.

Kuva 20. K. J. Gauffininpuisto sijoittuu vanhalle taimistoalueelle. Konsepti- ja ideasuunnitelma, Maanlumo Oy.

6 Kartanopuiston ja arboretumin toiminnot

6.1 Vesialueet

Pyhäjärven lisäksi Arboretumin lampi on tunnuksenomainen elementti arboretumissa. Hatanpään Kartanopuiston ja arboretumin alueelle tehdyn biotooppi- ja eliöstöselvityksessä lammen ja suon muodostama kokonaisuus luokiteltiin avainbiotoopiksi, jolla on alueen monimuotoisuutta rikastuttava ominaisuus ainakin kasvistollisesti, mutta mahdollisesti myös hyönteistöllisesti. Lammella ei ole varsinaista valuma-aluetta, vaan vesiaiheen vesi pumpataan järvestä, ja se palaa järveen takaisin purossa. Arboretumin hoito- ja käyttösuunnitelmaluonnoksessa vesiaihetta ohjeistetaan kunnostamaan kasvillisuuden avulla. Arboretumin lammen ohessa on keinotekoinen suoalue.

Viime aikoina puroa ja sen luiskia on kunnostettu Sulkavuoren puhdistamolta tuodulla kiviaineksella. Lammen rannoilta on myös poistettu isosorsimoa ja keltamajavankaali. Keltamajavankaalia on kuitenkin jonkun verran jäljellä suon perukoilla ja sen poistamista jatketaan. Puron varrelle on istutettu uutta kasvillisuutta mm. heinien koeistutus ja rannan perennaistutuksille on tehty uudet kasvualustat. Myös patoja on korjattu viime vuosina. Vesiaiheen kunnosta on tehty kuntoarvio kasvillisuuden kunnostamiseksi opinnäytetyönä. Työssä on selvitetty mitä merkitystä urbaanien vesiaiheiden kasvillisuudella on luonnon monimuotoisuuden kannalta, ja millä keinoilla luonnon monimuotoisuus voidaan ottaa huomioon tässä kohteessa. Arboretumin vesiaiheen kunnostusta esitetään tulevien vuosien investintisuunnitelmaan. Vesiaiheen kasvillisuudelle tehdään myös hoitosuunnitelma, jotta saadaan minimoitua tulevaisuudessa ilmenevät ongelmat, kuten haitallisten vieraiden kasvilajien leviäminen. Vesialueita kuvissa 21.—24.

Kuva 21. Arboretumin lampi. Kuva Tampereen kaupunki, Laura Vanzo

Kuva 22. Kosteikko luo monimuotoisuutta alueelle.

Kuva 23. Poukama, josta on helppo pulahtaa uimaan.

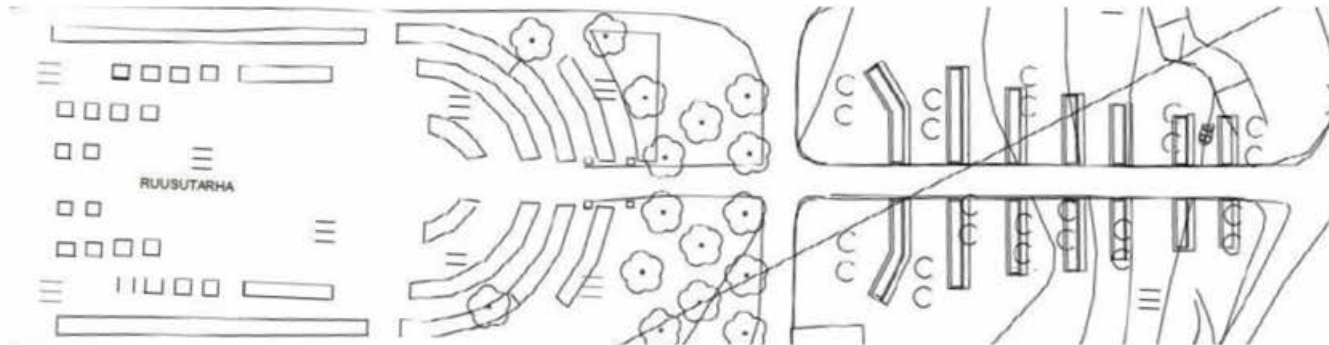

Kuva 24. Rantaviivaa.

6.2 Ruusutarha

Ruusutarha on perustettu 1970-luvun alussa kartanon eteläpuoleiseen rinteeseen entisen hedelmätarhan tilalle. 1990-luvun alussa aluetta laajennettiin, ja ruusulajivalikoima täydentyi entisestään maanpeite- ja pensasruusuilla (Liite 2). Ruusutarhan merkitystä korostetaan esittelypuistona, puistoalue rauhoitetaan ja sen toiminnallinen käyttö pyritään ohjaamaan puiston muihin kohtiin. Ruusutarhan kartta ja kesäistä kukkaloistoa (Kuvat 27.—30).

Ruusujen kasteluun käytetään vesijohtovettä, sillä kastelujärjestelmä ei sovellu järviveden hyödyntämiseen. Nykyistä kastelujärjestelmää hyödynnetään siihen asti, kunnes tulee tarve uusia järjestelmä. Järviveden käytössä haasteeksi nousee veden mukana kulkeutuvan sakan ja roskien kertyminen kastelujärjestelmään. Ruusutarhan kasteluveden investointitarve järviveden käyttämiseksi on selvitetty. Investoinnin hyötynäkökohta ei toteudu, joten ruusujen kasteluun käytetään jatkossakin vesijohtovettä. Ruusujen hoitamisesta on tehty ohjeet, jota voidaan käyttää uusien työntekijöiden perehdyttämisessä. Ohjeilla varaudutaan myös henkilökunnan mahdollisiin vaihtumiseen tai yllättäviin poissaoloihin.

Kuva 25. Vanha ruusutarhan kartta.

Kuva 26. Taustalla Hatvanpään kartano. Kuva Hatvanpään arboretumin ystävät.

Kuva 27. Ruusutarhan ruusuja.

Kuva 28. Ruusurinnettä.

6.3 Puukujanteet

Puistosta löytyy muutama puukujanne, joista yksi on nimetty Kuninkaankujaksi. On oletettu, että kujanteen ensimmäiset koivut on istutettu Boijen toimesta, ja koivut muodostivat pohjoisreunan muotopuutarhalle. Kuninkaan kuja on yksi Kartanopuiston vanhimpia osia (kuva 31).

Puukujanteita hoidetaan ja niiden säilyminen varmistetaan hoito- ja käyttösuunnitelmassa (2010) esitetyin toimenpitein. Tampereen Infra Oy:n puuasiantuntija arvioi (2022), että toistaiseksi hoitosuunnitelman päivittämisen tarvetta ei ole, vaan hoitoa ja puuston kehittämisen toimenpiteitä voidaan jatkaa 2010 valmistuneen hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti.

Kuva 29. Kuninkaan kuja

6.4 Kivikkopuutarha, yrttitarha, perennat ja kausikasvit

Kivikkopuutarha on 600 m² laaja. Sinne on istutettu yli 100 erilaista perennaa, jotka viihtyvät kivikkoisessa elinympäristössä. Puutarhaan on niiden lisäksi istutettu myös noin 30 erilaista havupensaslajia, ja puutarhan maisemoinnissa on käytetty luonnonkiviä ja betonikiveä (Kuva 30). Yrttitarha perustettiin 2011 ja sinne istutettiin 29 erilaista yrttiä (kuva 31). Osa yrteistä ja hyötykasveista on monivuotisia, mutta joukossa on myös yksivuotisia kasveja, ja joka vuosi istutetaan uusia lajikkeita tai lajeja. Alueella on myös iso kesäkukka- ja perennamaa. Kasvillisuutta kehitetään vuosittain ja myös uusia kasvillisuusalueita pyritään perustamaan.

Kuva 30. Kivikkopuutarha.

Kuva 31. Yrttitarha.

7 Tulevaisuus ja tavoitteet

Hatanpään alueella tapahtuu tulevaisuudessa muutoksia. Viheralueiden kannalta merkittävä muutos on puistoalueen laajeneminen uuden K.J. Gauffinin puiston rakentuessa. Myös puistoalueen pohjoisosaan on suunnitteilla uudenlaista viheraluetta Pehkiönrannan viheralueen rakentamisen myötä. Kartanopuisto ja arboretum sopeutuvat kaupungistumisen ja ilmastonmuutoksen tuomiin haasteisiin.

7.1 Uusi maankäyttösuunnitelma

Hatanpään viheralueet ovat tärkeä kehityskohde, koska se sijaitsee lähellä keskustaa ja tunnistamme paikan vaateet. Asemakaavan mukainen puistojen rakentaminen on alkanut vuonna 2020, ja uutta puistoaluetta tulee noin 4 hehtaaria. (Kuva 32). Vanhaan navettarakennukseen on rakentumassa päiväkotileikkipihoineen. Päiväkodin valmistuminen vuonna 2026 vaikuttaa alueen käytettävyyteen ja sisääntulojen sijoittumiseen.

Voimassa olevan asemakaavan myötä puistoalue laajenee, sairaalan täydennysrakentaminen mahdollistuu ja alueelle voidaan rakentaa uusia kerrostaloasuntoja. Kahden tontin rakentaminen on alkanut keväällä 2025. Kaava-alueelle muodostuu kaksi uutta puistoa, kun puistoaluetta lisätään muuttamalla Viinikanlahden poukaman venesatama-aluetta puistoksi. Toinen puisto muodostuu eteläosaan, kun osa entisen kaupungin puutarhan varasto- ja taimistoalueesta muutetaan toimintapuistoksi. Nämä viheralueet lisäävät puiston alaa 6 hehtaarilla. Uudella alueella on jo kotitarveviljelijöitä, ja siellä on myös mehiläispesä.

Kuva 32. Uutta puistoaluetta muodostuu Hatanpäänpuistojen pohjois- ja itäpuolelle.

7.1.1 K.J. Gauffinin puisto

K.J. Gauffinin puisto (kuva 35.), on entistä kaupungin taimiston aluetta, ja se on asemakaavoitettu puistoksi 2019. Lähistölle tulee myös asuinkerrostaloja. Uusi Boijenkatu johtaa puistoon Hatanpään puistokujalta. Boijenkadun päätteessä ja K.J. Gauffinin puiston porttina toimii Suomen Satavuotisaukio. K.J. Gauffinin puistoa jakavat kolmeen osaan pohjoiseteläsuuntaiset puistokäytävät puuriveineen. Pisin niistä on Suomen Satavuotisaukiolta alkava Ajankulku. Varsinainen pintarakenteiden toteutus alkoi vuonna 2023 ja puiston rakentamiseen oli varattu 300 000 €. Hankkeelle on saatu myös ARA-avustusta. Puiston on tarkoitus valmistua 2026—27. K.J. Gauffinin puisto rakentaminen on alkanut vuonna 2021 esirakentamisella. Vuonna 2023 valmistui puiston oleskelu ja pelinurmi alue. Vuonna 2025 kesäkuussa alkaa aistipuutarhan rakentaminen. Tampereen Infran edustaja on mukana suunnittelussa.

[K. J. Gauffinin puiston yleissuunnitelmaluonnos \(tampere.fi\)](#)

[kjpgauffininpuistonyleissuunnitelmapaatos3052023.pdf \(tampere.fi\)](#)

Kummuilla voi keinua, kiipeillä ja laskea liukumäkeä

Leikki- ja näköalapaikat sijaitsevat kumpareillaan puiston itäreunalla, Suomen Satavuotisaukion vieressä. Leikkipaikan korkeimmalle kukkulalle on sijoitettu ryhmäkeinu. Keinulta johtaa näköalapaikalle iso kiipeilyverkkotunneli, ja näköalakummulta voi puolestaan lasketella liukumäkeä tai astella portaita alas. Leikkipaikalla on myös liukumäki pienille lapsille ja piknikpöytä penkkeineen. Pingispöytä löytyy läheiseltä toiminta-aukiolta. Oleskelu- ja pelinurmet sijaitsevat leikkialueen ja Elinkaari-puistokäytävän eteläpuolella. Nurmireittejä reunustavat niityt, pensaats ja puut.

Viljelypalsta-alue ja toiminta-aukio pelailuun

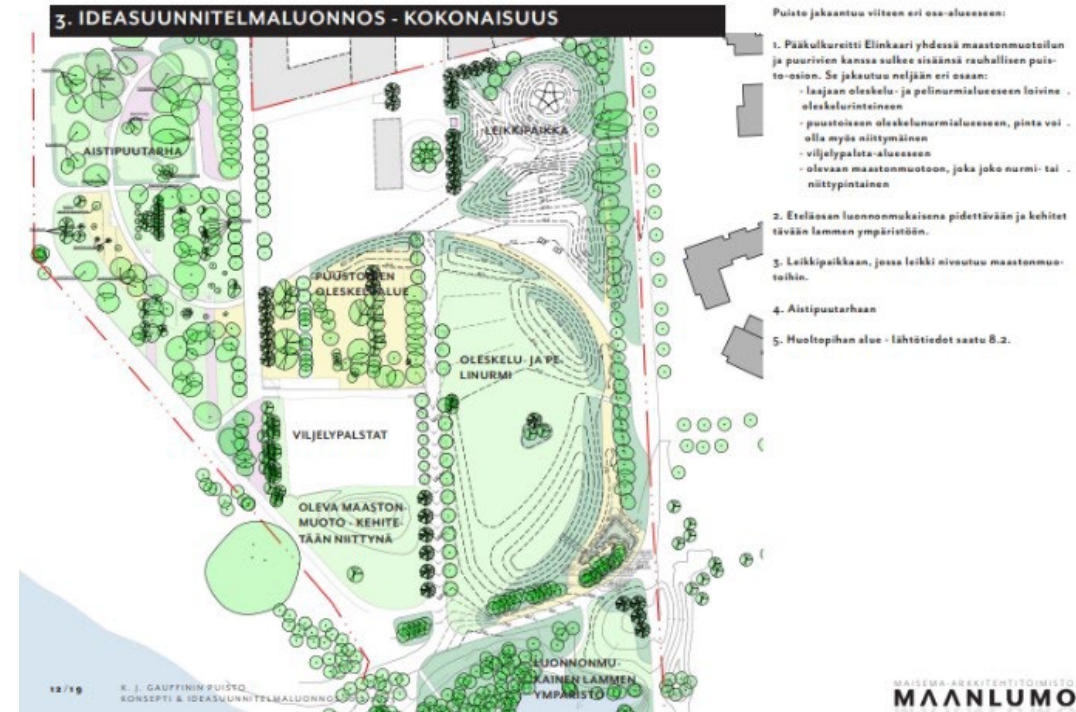
Nykyinen viljelypalsta-alue puiston keskimmaisessa osassa säilytetään, ja sinne johtavaa huoltoreittiä parannetaan. Viljelypalstan pohjoispuolella on puustoa taimiston ajoilta, ja tätä aluetta hoidetaan pääosin niittynä. Läheltä löytyy myös toiminta-aukio Elinkaari-käytävän pohjoispuolella. Aukiolla voi pelata esimerkiksi mölkkyä, petankkia tai kyykkää. Aukiolla voi istahtaa myös puutarhakeinussa. Tampereen Infran huoltorakennus ja -piha sijaitsevat aukion läheisyydessä, puiston reunalla.

Paikkoja rauhoittumiseen ja luonnosta nauttimiseen

Puiston läntisin, Pyhäjärven puoleinen osa on puustoisinta. Puusto on peräisin entisen taimiston ajoilta. Alueen pääreitti onkin linjattu kulkemaan erilaisten puustoryhmien kautta. Reitillä varrella on kukkaniittyjä ja pysähtymispaikkoja, joissa viheralueesta voi nauttia useilla aisteilla. Puistoalue palvelee muiden puistokävijöiden lisäksi viereisen sairaalan asukkaita.

Kuva 33. K.J. Gauffinpuistoa. Kuva Maanlumo Oy.

Kuva 34. K.J. Gauffinipuiston ideasuunnitelma. Maanlumo Oy

Kuva 35. Ote K.J. Gauffinin puiston yleissuunnitelmaluonnoksesta

7.2 Tampereen strategia 2030 – Tekemisen kaupunki

Tampereen uusi strategia - Tekemisen kaupunki hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 15.11.2021. Strategia kuvaa kaupunginvaltuuston tulevaisuuden tahtotilaa ja siihen on tiivistetty linjaukset, joiden mukaan kaupunkia kehitetään tulevana vuosina. Strategia tähtää vuoteen 2030. Uusi strategia luo perustan niille arvoille, joiden pohjalta myös Hatanpään kartanopuiston ja arboretumin kehittämistä ja kunnossapitoa tullaan suunnittelemaan.

Strategian painopisteet ovat

YHDENVERTAISET YKSILÖT

Tampere on paras paikka kasvaa, kehittyä ja ikääntyä. Tampereella jokainen voi olla oma itsensä ja toteuttaa unelmiaan.

TEKEVÄT YHTEISÖT

Tampere näyttää suuntaa tulevaisuuden yhteisöllisyyteen. Tampereen moninaiset yhteisöt ja yritykset ruokkivat hyvinvointia, luovuutta ja innovatiivisuutta. Yhdessä teemme parempaa huomista.

HIILINEUTRAALEJA TEKOJA

Tampere on kansainvälisesti tunnettu vaikuttavista teoistaan ilmastoon ja luonnon monimuotoisuuden eteen. Kestävien valintojen tekeminen on täällä helppoa - vetovoimamme syntyy arjen sujuvuudesta.

TULEVAISUUDEN EDELLÄKÄVIJYYTTÄ

Tampere jatkaa menestystarinaansa; meillä on parhaat edellytykset tehdä tulevaisuuden ratkaisuja. Tampereen asema kansainvälisenä tieteen ja korkean osaamisen kaupunkina on vahva.

Toteutuvat Hatanpäällä esimerkiksi

- Hatanpään puistoalueet luovat erinomaisen kasvuympäristön.
- Puistoissa voi toteuttaa erilaisia unelmiaan
- Hatanpäällä toimivat Hatanpään arboretumin ystävät
- Lisäksi alueella toimii palstaviljelijöitä
- Puistoissa on monia tapahtumia
- Suosittu vierailukohde ryhmille ja voi tulla yksin tai kaverin kanssa
- Hatanpäällä on lisätty luonnon monimuotoisuutta
- Käytössä on akkutoimisia työkaluja ja pienlaitteita
- Alueen viheralueilla noudatetaan KESY- periaatteita
- Kohteessa käytössä pakkaavia roska-astioita
- Hatanpäällä kehitetään uusia ratkaisuja, mm puulajikokeet
- Ruusutarhassa kokeillaan paikallaan parannettavaa kasvualustaa, johon lisätään ladattua biohiiltä ja mykorritsasientä

7.3 Silent Park

Silent Park on Husqvarnan kanssa vuonna 2018 yhteistyössä toteutettu kokeilu, jossa Hatanpään kartanopuistossa kokeillaan polttomootorikoneiden sijaan akkukäyttöisten koneiden käyttöä puiston hoitotöissä. Esimerkiksi siima- ja pensasleikkurit, ja lehtipuhaltimet vaihdetaan akkukäyttöisiin. Parilla alueella robottileikkurit hoitavat ruohonleikkaamisen ihmistyövoiman sijasta (kuva 36). Täysin polttomootorikoneista ei pystytä luopumaan, sillä laajat nurmialueet ajetaan kiinteistötraktoreilla ja päältä ajettavilla leikkureilla. Kokeilu todettiin toimivaksi, ja käytössä olleet akkukäyttöiset koneet ja robottileikkurit hankittiin käyttöön pysyvästi. Alueella on hankittu vuonna 2021 sähkökäyttöinen ajettava ruohonleikkuri, jonka avulla voidaan hoitaa suurempaakin aluetta, mikä vähentää polttomootorikoneiden käytön tarvetta. Robottileikkurit ovat elinkaarensa lopussa ja mahdolliset uudet leikkurit toimivat satelliittipaikannuksen avulla. Hankinta on suunnittelussa.

Kuva 36. Robottileikkurien työskentelyalueet oranssilla. Tätä nykyä myös ruusutarhan nurmikko leikataan robottileikkureilla. Uudella sähkökäyttöisellä ajettavalla ruohonleikkurilla voidaan hoitaa laajempaa aluetta.

7.4 Markkinointi- ja viestintäsuunnitelma

Alueen markkinoinnin ja viestinnän kehittämiseksi on aloitettu markkinointi- ja viestintäsuunnitelman valmistelu muuttuvan viestintäympäristön hallitsemiseksi. Suunnitelma tehdään yhteistyössä vuorovaikutuskoordinaattorin, visuaalisen viestinnän asiantuntijan ja viestintäsuunnittelijan kanssa. Suunnitelmassa kootaan yhteen mm. sähköiset esitteet, kasvillisuudesta viestiminen, esimerkiksi aiemmin perinteenä ollut viikon kasvi, Suunnitelman on tarkoitus valmistua 2026 aikana. Suunnitelmaluonnos sisältää tietoa myös Tampereen Infra Oy:n viestinnästä. Vuonna 2025 Infran työntekijät viestivät arboretumin alueesta Instagramissa #tampereeninfra ja #tampereeninfra_summer.

Vuonna 2024 Tampereen puistot täyttivät 150- vuotta ja viestinnässä panostettiin teemavuoden sisällön tuottamiseen. Muun muassa arboretumissa oli jälleen viikon kasvi esittely. Resurssien puitteissa tämä toteutetaan myös vuonna 2025.

7.4.1 Digitaalinen opastus

Digitaalisten opasteiden hyödyt on tiedostettu, ja käyttöönotto on harkinnassa. Hankkeen toteutukseen panostetaan tulevaisuudessa. Digitaalinen opastuksen käyttöönotto käsitellään viestintä- ja markkinointisuunnitelmassa.

7.5 Muita visioita

Alueella testataan aurinkokäyttöisiä roska-astioita (Kuva 37.) Astioista on saatu hyviä kokemuksia ja niitä mahdollisesti hankitaan alueelle lisää. Smart Park -konseptia kehitetään palaute- ja keskustelutyökaluksi puiston käyttäjien ja ylläpidon välille.

Kuva 37. Aurinkoenergiaa käyttävä roska-astia.

8 Green Flag - analyysi ja arviointi

Seuraavat tavoitteet ja toimenpiteet on kategorisoitu Green Flag Award- kriteeristön mukaan. Osuutta on päivitetty niin, että jokaisessa kategoriassa kerrotaan, mikäli siihen on tehty toimenpiteitä tai suunniteltu toimenpiteitä. Laajemmat kokonaisuudet esitetään taulukossa, jota on sujuva päivittää valmistuneiden suunnitelmien osalta. Osa toimenpiteistä kuuluu Green Flag-kriteerien pohjalta tehtyyn toimenpidesuunnitelmataulukkoon (Liite 1). Nämä toimenpiteet on merkitty taulukoihin. Myös muut hiljattain tehdyt toimenpiteet, joita ei ole alun perin merkitty toimenpidesuunnitelmataulukkoon on lisätty taulukoihin. Rahoitusmalli ja organisaation toiminta on esitetty kappaleissa 1.1 ja 1.2. Kaikille toimenpiteille ei ole merkitty kustannusarviota. Merkityt kustannusarviot on lisätty toimenpidesuunnitelmataulukkoon Liite 1.

8.1 Kutsuva sisääntulo

8.1.1 Alueelle saapuminen jalkaisin, pyörällä tai autolla

Alueelle pääsee keskustasta kävelemällä noin 20 minuutissa ja pyöräilemällä noin 10 minuutissa. Puiston läheisyydessä on muutamia parkkialueita, mutta uusi kaava muuttaa tilannetta. Sisääntulon liikennesuunnitelma on tehty ja se toteutetaan samanaikaisesti päiväkotihankkeen toteutuksen yhteydessä. Hatanpään valtatiellä on opaste, joka ohjaa Kartanopuistoon ja arboretumiin (kuva 40).

8.1.2 Alueelle saapuminen julkisilla kulkuvälineillä

Julkinen liikenne on toimivaa Tampereella, ja useita bussilinjoja kulkee Hatanpään Kartanopuiston ja arboretumin lähistöltä. Bussit kulkevat noin 15 minuutin välein. [Matkalla kanssasi - Nysse, Tampereen seudun joukkoliikenne](#)

8.1.3 Alueen sisääntulot

Sisääntuloalueen yleissuunnitelma on valmistunut vuonna 2024. Toimenpiteitä esitetään vuodelle 2026, kun päiväkoti valmistuu. (Kuva 38).

8.1.4 Alueen opasteet ja kyltit

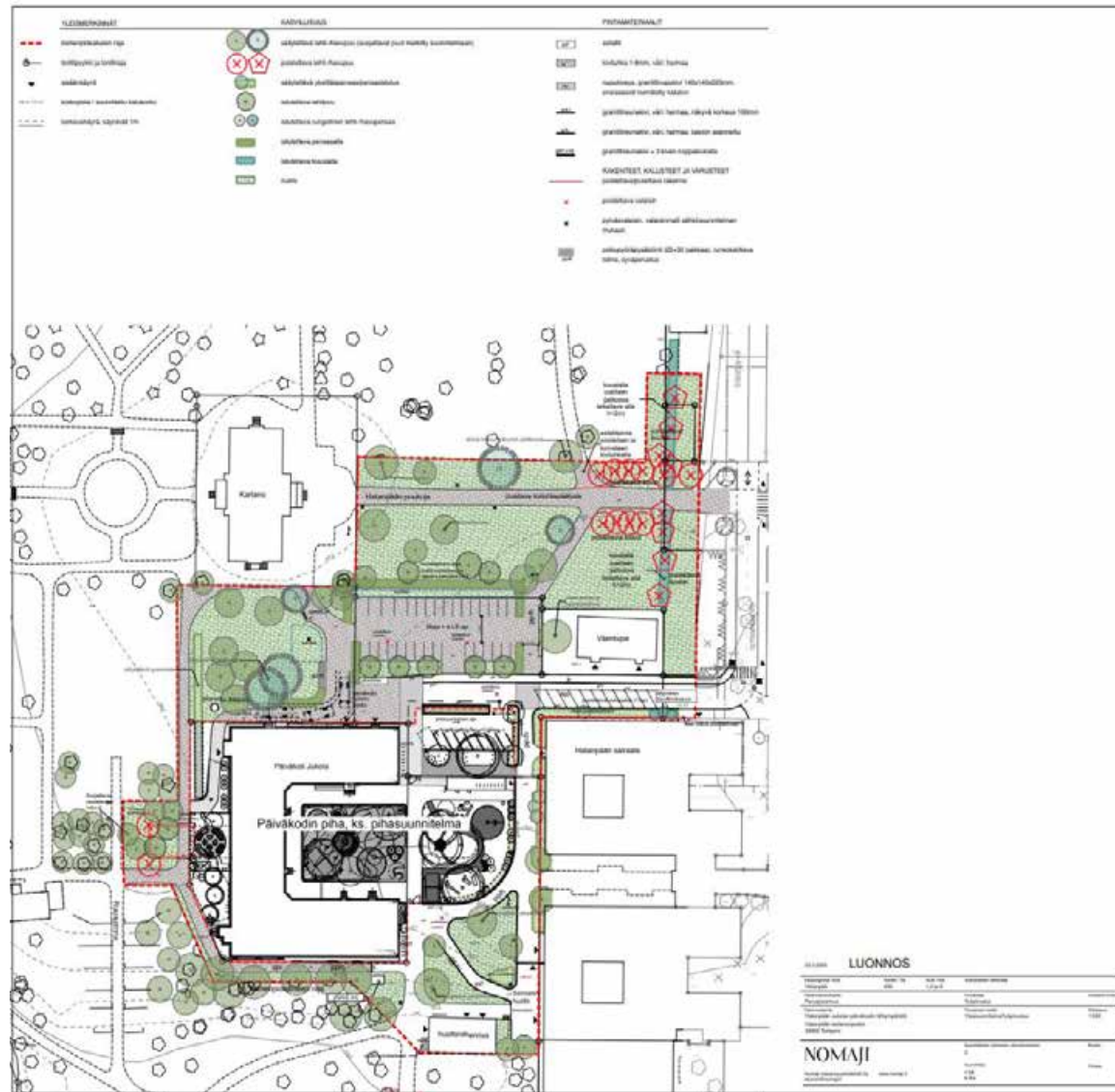
Arboretumin muutamaaan sisääntuloon on sijoitettu suuret info-taulut, joista löytyvät muun muassa alueen kartat (kuva 39). Info-tauluja löytyy myös ruusutarhasta ja kivikkopuutarhasta. Kylttejä on myös pienemmässä mittakaavassa, ja myös arboretumin ja ruusutarhan kasvit on nimetty kasvikkyltein. Kyltistä löytyvät kasvin tieteellinen sekä suomenkielinen nimi (Kuvat 43 ja 44).

Arboretumin opastaulun vieressä on työntekijöiden ehdotuksesta lähtöisin oleva kesäkukkaistutus tekemässä sisääntulosta kutsuvamman (kuva 39). Alueopasteet on uusittu 2022, ja uusimisen yhteydessä opasteiden sisältöä päivitettiin. Uusissa opastetauluissa on muun muassa hätänumero ja merkintä, jolla pelastushenkilöstö on mahdollista ohjata oikeaan paikkaan. Opasteisiin lisätään lähin katuosoite. Lisäksi tietoa lisätään opasteisiin englanniksi.

Henkilökunnalta kysytään usein wc-tilojen ja kahviloiden sijaintia sekä aukioloaikoja, joten opasteisiin merkittiin myös kahvilatoiminnot. Kahvilatoiminnoista vastaavat yksityiset yrittäjät ja niiden aukioloajat vaihtelevat sään ja mahdollisten yksityistilaisuuksien vaikutuksesta, joten aukioloaikoja ei lisätty. Opasteissa on kahviloiden internet- ja/tai Facebook- osoitteet, joilta aukioloajat selviävät. Linja-autojen aikataulut muuttuvat verrattain usein, joten oikeiden aikataulujen saamiseksi vierailijat ohjataan tarkistamaan aikataulu Nyssen sivustolta. Opasteisiin lisätään pysäkinumero, jonka avulla selviävät pysäkiltä kulkevien kaikkien linja-autojen aikataulut.

Kaavan uudistamisen yhteydessä puistoalueen sisäiset kulkuväylät saivat nimet. Nimet juontuvat pääosin alueen historiasta ja osa poluista on nimetty Hatanpään alueella aikanaan toimineiden naisten mukaan (Kuva 42). Alueen sisäisiä opasteita uusittiin vuonna 2020 näiden nimien mukaisiksi. Myös muihin paikkoihin lisättiin ohjaavia opasteita. 2019 Pajaniemen kärkeen perustettiin vainajan tuhkiensirottelu -paikka, joka on merkitty omalla kyltillä. Kyltti on tarkoitus uusien paikan henkeen sopivammaksi. Alueella on paljon kylttejä ohjaamassa kulkua. Myös kasvit on merkitty kyltein ja uusittavia tai uusien istutusten kylttejä kaiverretaan talvisin (kuvat 43—44). Osa kylteistä kaippaa uusimista ja niiden uusiminen on lisätty toimenpiteisiin.

Opastamista puiston alueelle kehitetään Tampereen kaupungin Kävelyopastaminen-hankkeen myötä, jossa arboretum on yksi opastuksen kohde. Kävelyopasteet ohjaavat kävelyreittiä kaupungista arboretumiin (kuva 46). Opasteisiin tulee tieto kohteeseen olevasta matkasta ja aika-arvio matkan kestosta. Arboretumiin ohjaava kyltti asennettiin vuonna 2022 (kuva 47).

Kuva 38. Sisääntulon yleissuunnitelmaluonnos 2024. Nomaji.

**Hatanpäänpuisto-arboretum,
arboretumin sisään-tulo**

Katuosoite/muu sijaintitieto Hatanpäänpuisto-arboretum

Kohteen tiedot Hatanpään arboretum on rakennettu 1970-luvulla täyttömäälle. Puistossa voi tutustua puihin, pensaisiin, perennoihin, yleisvuotisiin kasveihin sekä mauroskasveihin. Arboretumit hienin on maustarha, joka sijaitsee Hatanpään kirkonrakennuksen eteläpuolella. Ruusu-aita on rajoitettu vanhaan kirkonpuistoon. Ruusu-aitan alueen ajatus oli tähtien puiston työstämisestä. Hatanpään puistossa kehitetään myös mm. brittiläisen Green Flag-kriteerien pohjalta. Kriteereissä painotetaan mm. sisäänkäyntiä ja niiden laatua. Ruukkuistutus korostaa sisäänkäyntiä ja toivotaan kausi- ja tervetuloa puistoon. Ruukkuistutus on ollut alueella 2010-luvulta lähtien. Voi Napoli-ruukku-kielityksellä. Info-työ on viereisessä.

Ruukutyyppi ja -määrä Napoli
1 kpl.

Kausikasvit Kevätkukat, kesäukat, syysukat.

Erikoishuomiot Avoim, varjoim, tuulinen paikka ison vaahon alla. Katsoa läheltä, ympärillä rehevää puistoa ja puutarhainnuita. Tärkeä sisään-tulopaikka merkki.

Käyttö Käyttö.

Talvisäilytys Pakalla.

Muuta -

 Tampereen Infra

Kuva 39. ja 40. Alueopasteet uusittiin keväällä 2022. Kesäisin kuvassa olevan opasteen vieressä on kesäkuukaistutus, joka tekee sisäänkäynnistä kutsuvamman. Ote Tampereen Infran kausikasvikorteista (Tampereen Infra Oy, 2022)

Kuva 41. Puiston nimikyltti.

Kuva 42. Uusittu sisäinen tienviitta

Kuva 43. ja 44. Kasvien nimikylttejä arboretumissa ja ruusutarhassa.

Kuva 45. Keskustan tulevien kävelyopasteiden alustava sijoittuminen.
(Tampereen kaupunki. Liikennesuunnittelu 2022.)

Kuva 47. Kävelyopaste arboretumiin Vihilahden vierisellä
kevyenliikenteenväylällä pystytettiin vuonna 2022.

Kuva 46. Kävelyopasteisiin tulee tieto kohteeseen
jäljellä olevasta matkasta ja aika-arvio.
(Tampereen keskustan kävelyn opastejärjestelmä.
Tampereen kaupunki. Sito. 2016)

9 Terveys ja turvallisuus

Hatanpäänpuistojen turvallisuutta on kehitetty monin eri tavoin (Kaavio 1). Turvallisuuden vastuutaho on Tampereen Infra Oy, ja sillä on turvallisuussuunnitelmat koskien työturvallisuutta. Hatanpäänpuistojen kohdalla alueen turvallisuus syntyy erityisesti kaupunkikuvan viihtyisyyden ja siisteyden, kuten valaistuksen ja kunnossapidon avulla. Hatanpäänpuistoissa valaistus on pääosin kohteeseen sopiva. Alueen yleisestä siisteydestä ja rakenteiden, kuten käytävien kunnosta ja esimerkiksi talvikunnossapidosta huolehditaan. Myös alueen jätehuolto on kunnossa ja yleisen hygienian tasoa on parannettu yleisö-wc:n avulla. Turvallisuutta on pyritty parantamaan myös yksittäisissä kohteissa, kuten tuhkansirotteluapaikalla. Tuhkansirotteluapaikalla rannan turvallisuutta on parannettu raivaamalla pensaita ja parantamalla ranta- ja pintarakennetta. Esteettömyyttä pyritään parantamaan mm. penkkien paremmalla sijoittelulla ja siltojen uusinnalla. Esteettömien reittien merkitseminen on otettu harkintaan. Esteettömyys kartoitetaan yhdenvertaisuuskoordinaattorin kanssa. Monet turvallisuutta lisäävät tekijät lisäävät yhtä lailla niin työntekijöiden kuin alueella vierailevien turvallisuutta (Kaaviot 1 ja 2).

9.1 Ensiapu, pelastusvälineet ja hätäapuneuvojen reitit sekä opasteet

Vakavan onnettomuuden tai sairauskohtauksen sattuessa on soitettava hätänumeroon. Yleinen hätänumero on lisätty opasteisiin. Alueen käyttäjille ei ole erikseen järjestetty ensiapupistettä, -tarvikkeita tai -laitteita, kuten sydäniskuria. Tampereen puistoissa ei yleisesti ole ensiapupisteitä. Tällä hetkellä lähin sydäniskuri sijaitsee Hatanpään sairaalan pääaulassa. Yleisille alueille ei olla toistaiseksi lisäämässä sydäniskureita. Ensisijaisesti ensiapua tarvitsevat ohjataan kaupungin ensiapuklinikalle Acutaan. Henkilökunnalle on ensiaputarvikkeet sosiaalituloissa ja joissakin työkoneissa. Vakituksella henkilöstöllä on ensiapukoulutus. Ranta-alueella pelastustikkaat ja pelastusrenkaita on kahdessa paikassa, lisäksi ranta-alueella on pelastusvene. Pelastusvälineiden kunnossapidosta huolehditaan alihankintana ja ne tarkistetaan kerran vuodessa tarkemmin. Pelastusvälineiden silmämääräinen tarkistus tehdään kerran viikossa. Myös rannalla olevien pelastusrenkaiden ja -tikkaiden sekä pelastusveneiden paikat on lisätty opastekarttoihin. Hätäajoneuvoille ei ole erityistä pelastustietä, vaan kaikki väylät voivat toimia pelastustienä.

9.2 Valaistus, avoimet maisematilat ja esteettömyys

Turvallisuuden tunnetta ja turvallisuutta lisäävät valaistus ja avoimet maisematilat. Alueen pääväylät on valaistu, ja valaisimien kunnosta vastaa Tampereen Vera Oy. Avoimet maisematilat pidetään avoinna hoidon avulla. Esteetöntä kulkua parannetaan siirtämällä käytävien reunassa sijainneet penkit hieman kauemmas käytävän reunasta. Penkeille perustetaan syvennykset. Esteetöntä kulkua puistoon parantaa uuden puiston rakentuminen, jolloin puistoon pääsee kulkemaan loivia puistokäytäviä pitkin. Esteettömyyttä parantaa rantaväylän esteettömäksi korjattu silta.

9.2.1 Pyöräily

Pyöräilyn ja jalankulun yhteensovittaminen aiheuttaa toisinaan haastetta alueella. Pyöräilyä pyritään ohjaamaan pyöräilyn pääreiteille. Pyöräilyn pääreitti kulkee Hatanpäänpuistojen itäpuolella sijaitsevalla Vihilahdenkujalla ja Hatanpäänvaltatien pyörätiellä. Vihilahdenkujan kävelyn ja pyöräilyn yhteyden parantaminen on tulevien vuosien toteutusohjelmassa.

9.2.2 Siisteys ja hygienia

Alueen siisteyttä ja käyttäjien viihtyvyyttä lisää yleinen käymälä, joka otettiin käyttöön huhtikuussa 2019. Wc on sijoitettu nykyiselle paikalleen käytännöllisistä ja taloudellisista syistä. WC:n ovelle on esteettömyyteen liittyvä automaatiikka. Tähän pyydetään ohjeet wc-tilojen järjestäjältä.

Koirien on oltava kytkettyinä ja ulkoiluttajan on kerättävä koirien jätökset. Jätökset voi laittaa puiston roska-astioihin. Sorsien ruokkiminen houkuttelee paikalle rottia. Rottien määrä myös vaihtelee vuosittain. Sorsien ruokkiminen alueella on kielletty ja lammen vieressä on kieltomerkki. Muiden lintujen ja oravien ruokkimista tapahtuu tietyissä paikoissa, mutta ruokkiminen on melko vähäistä. Vuonna 2022 rottia torjuttiin myrkyllä ja paikalle lisättiin kylttejä, joissa eläinten ruokkiminen kiellettiin. Tarkoituksena on, että tulevaisuudessa tekstiä sisältävät ohjeistukset ovat myös englanniksi. Toisinaan nurmialueilla on valkoposkiahioita, mutta niistä ei ole toistaiseksi ollut suurempaa haittaa. Lintujen määrän mahdollista lisääntymistä seurataan ja jos linnuista on enemmän haittaa, pohditaan keinoja, joilla ne pysyisivät poissa alueelta.

9.2.3 Työturvallisuus

Turvallisuuden vastuutaho on Tampereen Infra Oy, ja sillä on turvallisuussuunnitelmat koskien työturvallisuutta. Tampereen Infra Oy:n työsuojelun toimintasuunnitelmaan on koostettu turvallisuuden parantamiseksi tehtävät toimenpiteet yleisellä tasolla. Alueen työntekijöiden työturvallisuus on hyvällä tasolla ja mahdollisiin muutoksiin varaudutaan. Suojavaatetus ja suojavarustus ovat asianmukaiset. Kunnossapidossa tulee käyttää varoitusvaatetusta sekä työn edellyttämää suojakypärää sekä muita henkilökohtaisia suojavälineitä työkohtaisesti. Turvakengät, suojalasit sekä kuulosuojaimet ovat yleisimmät varusteet. Katualueella työskenneltäessä vaadittavia pätevyyksiä sekä muita erityisvaatimuksia ovat mm. tulityökortti sekä työturvallisuuskortti. Työnjohdolta edellytetään myös esimerkillistä ja vaatimusten mukaista varustusta työmaalla liikuttaessa. Perehdytettävä sitoutuu näihin ohjeisiin ja allekirjoittaa yhdessä esimiehen kanssa ko. lomakkeen. Kaikilla työntekijöillä ensiapukoulutus. Työntekijät käyvät ensiapukurssin säännöllisesti ja ensiapuvälineitä on sosiaalituloissa ja osassa työkoneita. Työntekijät tunnistaa omasta vaatetuksestaan.

Työntekijöiden työsuojelu perustuu Tampereen Infra Oy:n työsuojelun toimintasuunnitelmaan. Tampereen Infra Oy:n työsuojelun ja työhyvinvoinnin toimintasuunnitelma perustuu Infran strategiaan sekä Tampereen kaupungin Työhyvinvointi ohjelmaan. Työsuojelun tavoitteena

on tukea työntekijöiden työkykyä ja luoda turvalliset sekä terveelliset työolot. Hyvin toimiva työsuojelu on ennakoivaa ja järjestelmällistä ja perustuu yhteistyössä tehtyihin suunnitelmiin. Työsuojelu on osa kaikkien työtä ja se koskee kaikkia työpaikalla työskenteleviä.

Tampereen Infra Oy:llä on käytössä ECO-online -ohjelma. Järjestelmää hyödynnetään tehtäessä työtapaturma- sekä työmatkatapaturmailmoituksia. Tehtäväkohtaiset vaarojen arvioinnit on tehty myös Hatanpään Kartanopuiston ja arboretumin osalta.

Jokaisen työntekijän veloitetaan tekemään turvallisuushavainto tai läheltä piti -ilmoitus havaitsemastaan puutteesta tai epäkohdasta. Toimenpide ennaltaehkäisee työtapaturmien syntyä ja toimii aktiivisesti vaarojen tunnistamisen apuna. Lisäksi jokainen esimies pitää työntekijöilleen säännöllisesti turvallisuustuokiot, joissa käsitellään esimerkiksi työtapaturmiin johtavia syitä. Työtapaturman sattuessa tapaturma käsitellään perusteellisesti tapaturmaraadissa ja otetaan opiksi jatkossa.

Työn sekä työolosuhteiden terveellisyyden ja turvallisuuden selvittämiseksi tehdään suunnitellusti työpaikkakäyntejä, joissa huomioidaan mm. työn altisteet, työn kuormittavuus sekä tapaturma- ja väkivaltavaara. Työpaikkakohtaisesti selvitetään ergonomiset, fysikaaliset, kemialliset ja biologiset riskit. Samalla arvioidaan työhön liittyvät fyysiset ja psykosomaattiset kuormitustekijät sekä kiinnitetään huomiota työpaikan tapaturmavaaroihin ja ennaltaehkäisyyn. Työpaikkaselvityksiä tehdään myös työmenetelmiä, hankintoja, työtiloja suunniteltaessa sekä työolosuhteiden muutostilanteissa. Työsuojelupäällikkö ja -valtuutetut suorittavat työpaikkakäyntejä, joissa he käyvät työnjohdon kanssa työkohteet läpi. Työpaikkakäynnin yhteydessä tehdään arvio työpaikan työturvallisuudesta sekä käydään läpi mahdolliset vaaranpaikat työkohteissa. Näissä tarkastuksissa ensisijaisesti huomioidaan terveelliseen ja turvalliseen työhön liittyvät vaatimukset.

Työpaikkakäynnit voivat tuoda esille sellaisia puutteita työturvallisuudessa, että työsuojelulle tulee tarve tehdä kattavampikin työpaikkaselvitys ko. kohteesta. Työsuojeluorganisaatiolle kuuluu työsuojelutoiminnan esillä pitäminen, tiedon jakaminen ja työsuojelun jalkauttaminen henkilökunnan tekemisen arkeen. Työturvallisuuden ennaltaehkäisevästä toiminnasta voidaan myös palkita työntekijä tai esimies kertapalkkiolla. Kaikki työntekijät käyvät säännöllisesti ensiapukoulutuksen ja ensiapuvälineistöä on saatavilla sosiaalityötiloissa ja mahdollisuuksien mukaan työkoneissa.

9.2.4 Työturvallisuus ja muutokset alueella

Työturvallisuudessa otetaan huomioon alueella tai sen läheisyydessä tapahtuvat muutokset. Viime aikoina suurin työntekijöiden perehdyttämistä ja suojaamista vaativa muutos on viereiseen Puistosairaalan huumeiden korvauslääkkeiden jakeluun tarkoitettu keskus. Tähän varauduttiin lisäämällä alueelle särmäiselle jätteelle sopivia roska-astioita ja työntekijöiden perehdyttämällä tilanteeseen. Tilanteesta tehtiin riskien arviointi ja päihdepalveluysikkö Breikin kanssa keskusteltiin, mitä toimenpiteitä voitiin tehdä arvioinnin pohjalta.

9.2.5 Muut turvallisuutta lisäävät toimenpiteet

Alue on luonnoneläinten suosiossa ja viime aikoina myös maa-ampiaisten suosiossa. Maa-ampiaisista varoitetaan alueella vierailijoita, mutta myös työntekijöitä pesän viereen laitettulla kyltillä.

Työntekijöiden turvallisuutta lisääviä toimenpiteitä	
Toimenpide	Vaikutus
Ensiaputarvikkeet	Työntekijöiden turvallisuus
Särmäisjätteen keräysastiat	Työntekijöiden turvallisuus
Työturvallisuuden toimintasuunnitelma	Ohjaa osaltaan työturvallisuustoimintaa
Sähkökäyttöiset työkoneet	Työntekijöiden terveellinen hengitysilma, tärinän väheneminen
Työkohteessa tai sen läheisyydessä tapahtuviin muutoksiin varautuminen	Työntekijöiden turvallisuus

Kaavio 1. Työntekijöiden turvallisuutta lisääviä toimintoja.

Alueen käyttäjien turvallisuutta lisääviä toimenpiteitä	
Toimenpide	Vaikutus
Pelastusvälineet ja hätäapuneuvojen reitit	Vierailijoiden turvallisuus.
Valaistus	Pimeään aikaan turvallisuuteen.
Opasteet	Opastukseen ja avun ohjaamiseen paikalle
Pelastusrenkaat	Veden varaan joutuneiden pelastamiseen
Yleinen käymälä	Puistossa viihtyminen ja hygienia
Koirien kiinnipito	Lain mukaisesti koirien on oltava kytkettyinä yleisillä alueilla. Lisää vierailijoiden ja ulkoilevien koirien turvallisuutta.

Koirien jätösten kerääminen	Puistossa viihtyminen ja hygienia
Särmäisjätteen ja muun jätteen keräysastiat	Vierailijoiden turvallisuus ja viihtyminen
Puiden kunnosta huolehtiminen	Vähentää tuulisella säällä ja myrskyjen aikaan tapahtuvia puiden kaatumisia ja oksien katkeilua.
Avoimet tilat	Lisäävät turvallisuuden tunnetta
Maa-ampiaisista varoittaminen	Vierailijoiden turvallisuus

Kaavio 2. Vierailijoiden turvallisuutta lisääviä toimintoja.

10 Hyvin hoidettu ja puhdas

Tampereen kaupunki on siirtynyt valtakunnallisten RAMS- luokituksen mukaisiin kunnossapitoluokkiin (kaavio 3). Viheralueiden kunnossapidon yleinen työselostus VKT 2021 -julkaisu korvaa vuonna 2014 julkaistun Viheralueiden hoito VHT'14 -julkaisun ja se on otettu käyttöön myös arboretumissa.

Hatanpään kartanopuiston ja arboretumin kunnossapito pohjautuu sopimuksiin, jotka määrittävät hoidon laatua ja kunnossapidon toteutuksen tapaa. Tarvittaessa hoidettavien alueiden resurssien oikea mitoitus tarkistetaan.

Kunnossapitoluokituksista voidaan joustaa tapauskohtaisesti. Toimenpiteitä voidaan keventää esimerkiksi luonnonkukkien kukinnan ajan tai nurmea voidaan leikata harvemmin alueilta, joissa nurmikon kasvu on heikkoa varjostuksen tai kulutuksen vuoksi. Esimerkiksi Kartanopuistossa nurmikon leikkuuta kevennetään paikoittain luonnonkukkien kukinnan ajaksi.

Käytävien kunnossapito tehdään kunnossapitoluokituksen mukaisesti. Tarvittaessa lisätään mursketta ja tehdään pölynsidontaa. Talvikunnossapito (B1) on myös määritetty sopimuksella. Osa alueiden puistokäytävistä aurataan talvisin (Liite 6). Ruusutarhasta laskevien jyrkkien käytävien pinta urautuu voimakkaiden sateiden vuoksi, ja tarkoituksena on ohjata vesi kiviuriin.

Alueen kalusteet pestään ja maalataan tarpeen mukaan. Erilaisten rakenteiden, kuten rantamuurin tai kiviportaiden peruskorjaukset tehdään erillisen suunnitelman mukaisesti. Valaistuksen kunnossapidosta vastaa Tampereen VERA Oy. Rikkoutuneet valaisimet tai muut puutteet ilmoitetaan sähköiseen vikailmoitusjärjestelmään.

Alueen hoitajien tehtäviin kuuluu puiston tarkastus silmämääräisesti. Puiden kuntoa tarkkaillaan ja tarvittaessa kunto tutkitaan puuasiantuntijan/arboristin toimesta ja tehdään tarvittavia toimenpiteitä, kuten kuntotutkimuksia. Puuasiantuntijat tekevät puiden tarkastuksia pääasiallisesti silmämääräisesti. Alueella on paljon vanhaa puustoa ja ne ovat alttiita järveltä saapuville voimakkaille tuulille ja myrskyille. Puiden kunto liittyy oleellisesti myös vierailijoiden ja työntekijöiden turvallisuuteen.

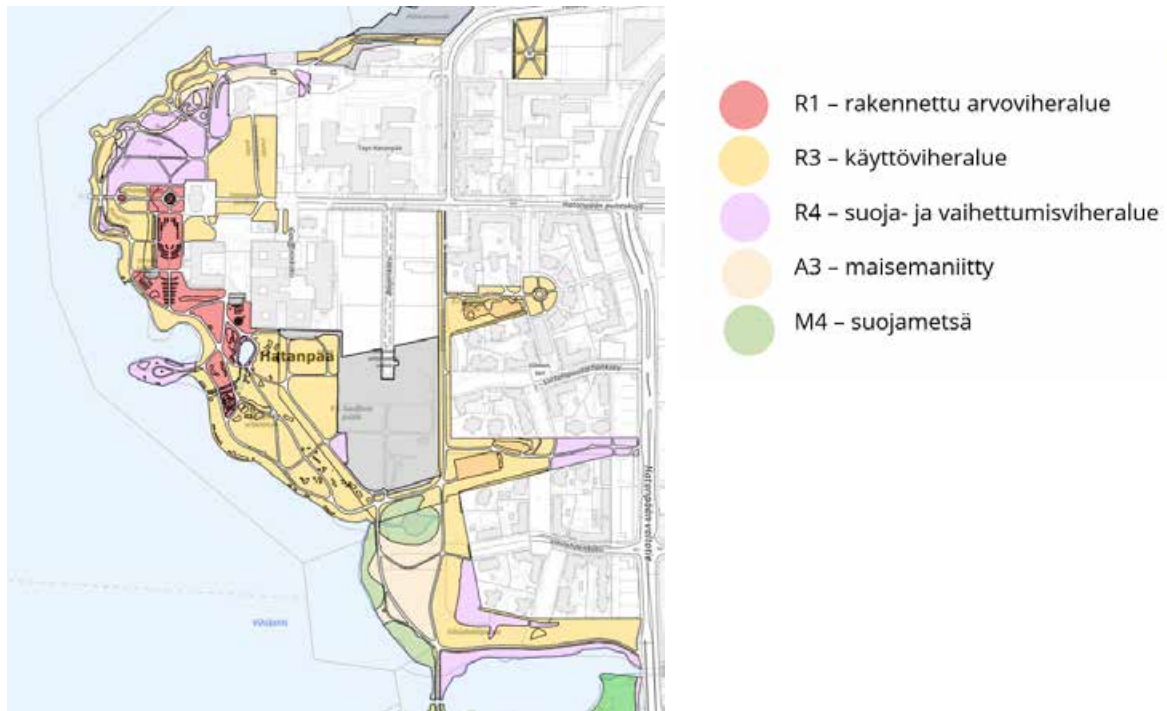
Uudistuvan kunnossapitoluokituksen (Kaavio 3) käyttöönoton yhteydessä hoidon tasoa arvioitiin esimerkiksi rantojen osalta ja karttoihin otetaan mukaan hoitoluokituksen piiristä puuttuvia alueita, kuten palstaviljelyalue. Uusi kunnossapitoluokitus ei aiheuta muutoksia käyttäjille. Vanha A1 vastaa luokkaa R1 rakennettu arvoviheralue, vanha A2 vastaa nykyisin R3 käyttöviheraluetta, A3 vastasi nykyistä R4 suoja- ja vaihettumisviheraluetta ja B2 on nykyisin A2 käyttöniitty. Tampereen kaupunki on ottanut uuden kunnossapitoluokituksen käyttöön vaiheittain vuodesta 2022 alkaen. Kunnossapidosta vastaavalle henkilöstölle järjestetään perehdytys RAMS-kunnossapitoluokituksista. Henkilökunnalle on järjestetty RAMS- koulutus keväällä 2023. Kausikasvit hoidetaan lajinmukaisten vaatimusten mukaisesti ja tarvittaessa tehdään paikkaistutukset.

R Rakennetut viheralueet	A Avoimet viheralueet	M Metsät
R1 Rakennettu arvoviheralue	A1 Arvoniitty	M1 Arvometsä
R2 Toimintaviheralue	A2 Käyttöniitty	M2 Lähimetsä
R3 Käyttöviheralue	A3 Maisemaniitty	M3 Ulkoilu- ja virkistysmetsä
R4 Suoja- ja vaihettumisviheralue	A4 Avoin alue	M4 Suojametsä
	A5 Maisemapelto	M5 Talousmetsä

Kaavio 3. Viheralueiden kunnossapitoluokitukset (kuvasta puuttuvat suojelualueet).

10.1.1 Hatanpään puistojen kunnossapitoluokat

R1-alueet ovat arvoviheralueita, joiden ominaispiirteet tai käyttö poikkeavat muista alueista ja niitä ei voida sisällyttää muihin kunnossapitoluokkiin. Ne voivat olla tärkeiden julkisten rakennusten pihoja, keskeisiä kaupunkipuistoja tai kaupunkiaukioita. Hatanpään puistoissa tällaisiksi alueiksi on luokiteltu mm. osa kartanopuistosta ja arboretumista. Nämä alueet rakennetaan ja ylläpidetään erittäin korkeatasoisesti. R1-alueiden kunnossapito on määritelty niiden hoitosuunnitelmissa. R3-alueet ovat käyttöviheralueita, johon kuuluu suuri osa Hatanpään puistojen alueista sekä rakennettu osa K.J. Gauffinin puistoa. R4 on suoja- ja vaihettumisviheraluetta, jossa esimerkiksi nurmea leikataan harvemmin. A3, maisemaniittynä hoidetaan Vihilahden puiston avoimia alueita. M4- suojametsänä hoidetaan Vihilahden puustoisia alueita. Kuvassa 52. Hatanpään puistojen kunnossapitoluokat kartalla.

Kuva 52. Hatanpään puistojen kunnossapitoluokat

10.1.2 Roskat, jätehuolto ja vandalismi

Puiston siisteydestä huolehtii Tampereen Infra Oy. Roska-astiat tyhjennetään pääsääntöisesti 2 kertaa viikossa kesäaikaan, tarvittaessa useammin. Talvella tyhjennyskerrat harvenevat. Irtoroskien keruu tapahtuu tarpeen mukaan ja tarvittaessa päivittäin. Alueella ulkoilutetaan koiria, ja silloin tällöin puistosta löytyy koiran jätöksiä. Jätöksien keruun vastuu on koirien omistajilla. Jätteiden ja siivoamisen vastuutahot kaavio 4.

Puiston nykyiset roska-astiat on tarkoitettu sekajätteelle. Kohteessa on yksi kierrätysastia (vuonna 2024) sekä pysäköintialueen kiinteistöjen jätekierrätys. Muutoin jätteet poltetaan ja hyödynnetään energian tuotannossa. Kartanon läheisyydessä on kierrätykseen tarkoitettut syväkeräysastiat, joita käyttäjät opastetaan hyödyntämään. Alueella on koekäytössä aurinkoenergialla toimiva pakkaava roska-astia, joka on todettu toimivaksi vaihtoehdoksi. Roska-astioiden uusimisen ja määrän tarve selvitetään ja mahdolliset muutokset sisällytetään tuleviin investointiohjelmiin. Samassa yhteydessä aurinkoenergialla toimivien pakkaavien astioiden tarve ja hyöty selvitetään. Uusia valmisteilla olevan kaupunkitilaohjeen mukaisia roska-astioita on lisätty paikalle 2020.

Kunnossapitotoista tuleva biojäte lajitellaan erikseen. Kasvijätteille on Bio-Molok-säiliö ruusutarhassa. Sekajätettä sisältävät roska-astiat tyhjennetään isoihin syväkeräyssäiliöihin, kuten Molok-säiliöihin. Näissä säiliöissä on erityiset sensorit, jotka tarkkailevat säiliön täyttöastetta ja ilmoittavat jäteyhtiölle, kun on aika tyhjennykselle. Alueen yrittäjät solmivat itse sopimukset jätehuoltoyhtiön kanssa ja vastaavat itse jätteidensä lajittelusta. Infran sosiaalituloissa työntekijöiden jätteet lajitellaan seka-, biojätteisiin ja paperinkeräykseen.

Roskien poisto, jätehuolto, vandalismin jälkien siivoaminen		
Siivoaminen tai puhdistus	Vastuutaho	Kuinka usein toimenpide tehdään
Irtoroskat	Tampereen Infra Oy	Päivittäin (talvisin harvemmin)
Koirien jätökset	Koiran ulkoiluttaja	-
Roska-astioiden tyhjentäminen	Tampereen Infra Oy (kesäisin alihankintana)	Kerran viikossa
Syväkeräyssäiliöiden ja muiden isojen säiliöiden tyhjentäminen	Pirkanmaan jätehuolto	Tarvittaessa, kannessa oleva sensori ilmoittaa, kun astia on täynnä
Ilkivallan jäljet (graffitit)	Tampereen Infra Oy (alihankintana)	Urakoitsija puhdistaa viikon sisällä ilmoituksesta
Kasvien nimikyltteihin kohdistuva ilkivalta	Tampereen Infra Oy	Silmämääräinen tarkastus keskeisiltä alueilta viikoittain. Muilla alueilla töiden lomassa.

Kaavio 4. Roskien poiston, jätehuollon ja ilkivallan jälkien (graffitien) siivoaminen.

Alueella tapahtuu melko vähän ilkivaltaa. Ilkivalta ilmenee lähinnä graffitien maalaamisena. Toisinaan siirrellään kasvien nimikylttejä ja ne tarkastetaan silmämääräisesti töiden ohessa. Keskeisiltä paikoilta vähintään viikoittain, mutta käytännössä jopa päivittäin. Töiherryksien puhdistus teetetään alihankintana. Puhdistamisen tarpeesta ilmoitetaan urakoitsijalle, ja puhdistaminen on sovittu tapahtuvaksi viikon sisällä ilmoituksesta. Puiston alueella ei ole kameravalvontaa eikä sitä ole nähty tarpeelliseksi. Tampereen kaupungin puistoalueilla ei yleisesti ole kameravalvontaa. Poikkeuksena voidaan mainita ydinkeskustassa sijaitsevan Laikunlavan ympäristö.

10.2 Ympäristönsuojelu

10.2.1 Torjunta-aineiden ja turpeen käyttö

Torjunta-aineita käytetään ainoastaan ruusutarhassa tuholaisien ja kasvitautien torjumiseksi, ja torjuntaa tehdään vain tarpeen mukaan. Kirvojen torjuntaa joudutaan tekemään kuivina kesinä, kosteina kesinä taas härmän torjunta on tarpeellista. Viime vuosina torjuntakertoja on ollut noin kerran kasvukauden aikana. Torjuntatoimet tehdään ulkopuolinen urakoitsijan toimesta, Infran työntekijät tekevät vain pienimuotoisia kasvinsuojelutoimenpiteitä. Kasvinsuojeluaineiden käyttäjillä on aina käytyä kasvinsuojelukoulutus. Toistaiseksi ei ole mietitty mahdollisuutta siirtyä luonnonmukaiseen torjuntaan. Torjunta toteutetaan yöaikaan pölyttäjien suojelemiseksi. Rikkakasvien torjunta tehdään kaikilla alueilla joko kitkemällä tai mekaanisesti. Kovien pintojen puhdistamiseen, kuten laatoitusalueiden puhdistamiseen kasvillisuudesta tai sammalesta käytetään muun muassa metalliharjakonetta.

Turpeen käyttö on Suomessa hyvin yleistä, sillä sitä käytetään kaupallisten kasvualustojen raaka-aineena. Vaihtoehtoisia kasvualustavaihtoehtoja ei ole tällä hetkellä käytössä. Rahkasammalen käyttö kasvualustoissa on yleistynyt, mutta siitä toivotaan vielä niin omia kuin alan kokemuksia ennen laajempaa käyttöönottoa. Ruusutarhassa kokeillaan vuonna 2025 paikalla parannettua kasvualustan valmistusta, jossa kasvualustaan lisätään biohiiltä ja mykorritsa uutetta.

10.2.2 Kestävä kehitys

Kestävän ympäristörakentamisen tarkoituksena on suunnitella, rakentaa ja kunnossapitää ympäristöä siten, että vältetään, lievennetään, estetään tai kompensoidaan rakentamisen haitallisia vaikutuksia. Kestävää kehitystä tukevia toimenpiteitä on ollut muun muassa kesällä 2018 Husqvarnan kanssa yhteistyössä tehty kokeilu, jossa polttomootorikäyttöisiä työkonetta korvattiin akkukäyttöisillä. Tällä kokeilulla saatiin vähennettyä päästöjen määrää jonkin verran. Akkukäyttöiset koneet ovat jääneet jatkuvaan käyttöön ja niitä on myös täydennetty.

Kunnossapitotoistista aiheutuva kasvijäte kierrätetään maatuvana jätteenä. Isoissa syväkeräysastioissa on sensorit, jotka mittaavat säiliön täyttöastetta. Säiliön täytyessä sensori ilmoittaa jätehuoltoyhtiölle tyhjennystarpeesta, ja astia käydään tyhjentämässä. Tämä toiminto on pidentänyt rosкасäiliöiden tyhjennysväliä, ja jäteauto käy tyhjentämässä säiliöt vain tarpeen mukaan. Rosкасäiliöiden täyttymisaste on ollut jätehuoltoyhtiön mukaan 70 %. Vuonna 2022 täyttymisaste oli 82 %. Säiliöiden harvempi tyhjentäminen säästää energiaa ja vähentää päästöjä.

Kasteluun käytetään muilla alueilla kuin ruusutarhassa järvivettä. Järviveden käyttäminen vähentää puhdistetun veden kulutusta. Ruusutarhan kasteluveden investointitarve järviveden käyttämiseksi on selvitetty. Investoinnin hyötynäkökohta ei toteudu, joten ruusujen kasteluun käytetään jatkossakin vesijohtovettä.

KESY:n periaatteita toteutetaan myös kunnostustöissä, joissa pyritään käyttämään lähialueilta löytyviä rakennusmateriaaleja. Mm. puron vartha on kunnostettu Sulkavuoren puhdistamourakasta saadulla kiviaineksella ja Jukolan rinteen kunnostuksessa käytettiin kierrätysmateriaaleja mm. luonnonkiveä. Luonnon monimuotoisuutta on turvattu mm. tuomalla lahopuuta lähialueelta Kartanopuistoon. Kasvualustat ja katteet tilataan paikallisilta toimijoilta suuremmissa erissä, joka vähentää kuljetuskustannuksia ja niistä syntyviä päästöjä. Alueen rakentamisen alettua haasteena on kasvualustojen ja katteiden säilyttäminen riittävän lähellä Hatanpäänpuistoja. Tavoitteena on toteuttaa uusi riittävän tilava huoltopiha.

Nurmikon leikkaamisessa leikattua nurmea ei enää kerätä, vaan silppu jätetään parantamaan maaperää, mikäli näkyvää leikkuujätettä ei jää. Myös lehtisilppua ja lehtiä jätetään mahdollisuuksien mukaan parantamaan maata. Tulevaisuudessa lehtisilpun jättämistä sopiviin kohtiin, esimerkiksi niittyalueille harkitaan. Lehtiä käytetään kasvien suojauksessa ja katteena, maaperän parannukseen. Tällä hetkellä lehtiä kerätään mm. alppiruusujen alle katteeksi ja maanparannukseen. Tästä hyötyvät myös mustarastaat, jotka etsivät ravintoa lehtien alta.

10.2.3 Luonnon monimuotoisuus, maisema ja perintö

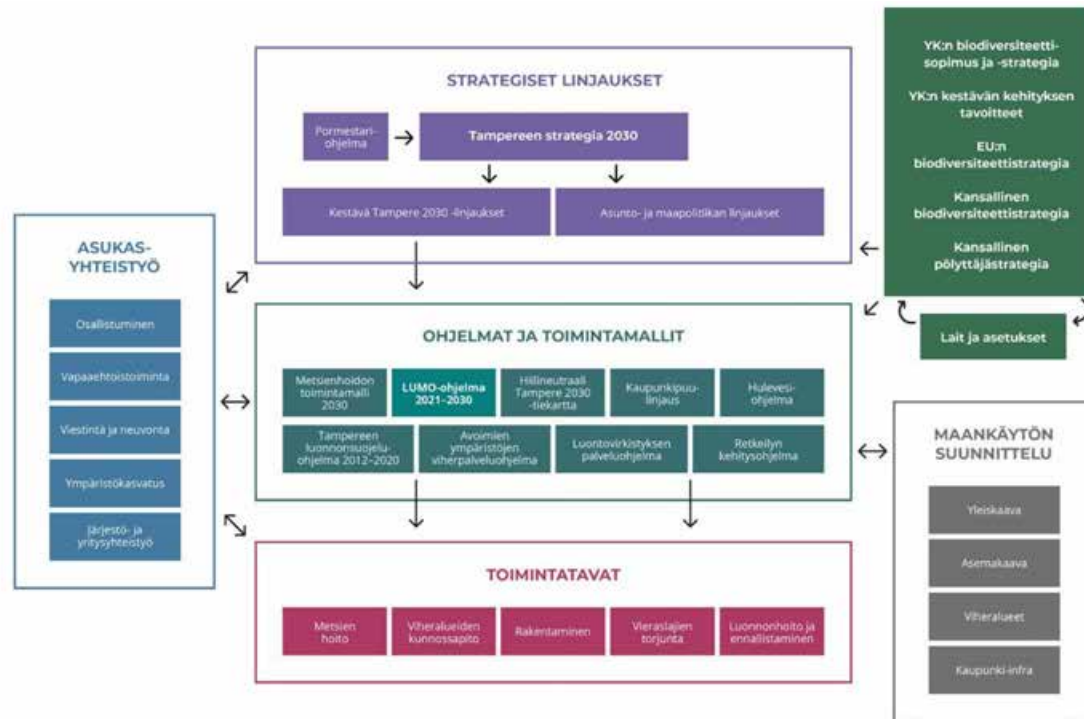
Hatanpäänpuisto-Kartano ja -arboretum on merkitty asemakaavassa historiallisesti ja kaupunkikuvallisesti merkittäviksi puistoiksi, joiden kehittämisessä tulee ottaa huomioon alueen sijainti, maisemallinen merkitys ja kulttuurihistoriallisten arvojen säilyminen. Alueen maisemalliset, historialliset ja luonnon monimuotoisuuden selvitetty arvot on turvattu kaavoituksen, lainsäädännön ja hoitosuunnitelmien avulla. Uudessa kaavassa on otettu huomioon paikan historiaa muun muassa nimeämällä paikkoja historiaan liittyvillä nimillä. Myös tärkeät lepakkoalueet on suojattu asemakaavalla. Historialliset rakennukset ja rakennelmat sekä arkeologiset kohteet on suojattu kaavoituksen ja lain avulla. Alueella on useita historiallisesti arvokkaita rakennuksia ja rannan tuntumassa sijaitsee myös kiinteä muinaisjäännös. Alueesta on kattavasti tietoa erilaisten selvitysten muodossa. Rakennuksista vastaa Tampereen Tilapalvelut Oy.

10.2.3.1 Luonnon monimuotoisuus

Tampereen kaupunki on julkaissut luonnon monimuotoisuusohjelman (LUMO-ohjelma) vuosille 2021–2030. LUMO-ohjelman suunnitelmassa esitetään keskeiset toimenpiteet, joilla kaupunki pyrkii turvaamaan ja parantamaan luonnon monimuotoisuutta Tampereella. Kuvassa 49. esitetään luonnon monimuotoisuuden edistämiseen liittyviä kaupungin linjauksia, ohjelmia ja toimintoja sekä niiden taustavaikuttajia.

Tampereen LUMO-ohjelman päätavoitteet:

- Kaupunkiluonto on monimuotoista ja ilmastonmuutokseen sopeutuvaa
- Uhanalaiset luontotyytit ja lajit on turvattu
- Ekologiset verkostot ovat toimivia ja kattavia
- Vesistöjen ja pienvesien tila on hyvä ja niiden eliöstö monimuotoista ja elinvoimaista
- Haitallisten vieraslajien torjunta on tehokasta ja toimivaa
- Asukkaat ja yhteisöt tuntevat lähiluontonsa arvot ja haluavat toimia niiden hyväksi.

Kuva 49. Luonnon monimuotoisuuden edistäminen kaupungin toiminnassa (ote Tampereen kaupungin luonnonmonimuotoisuusohjelma 2021-2030).

Lumo-ohjelman toteutumisesta vastaavat kaupungin yksiköt. Toimenpiteitä tekevät eri urakoitsijat. Toteutuneet toimenpiteet raportoidaan kaksi kertaa vuodessa. Ohjelma päivitetään kevään 2025 aikana.

Hatanpään voimassa olevan asemakaavan yhteydessä alueelle tehtiin biotooppi- ja eliöstöselvitys. Selvityksen mukaan kartanopuiston ja arboretumin alueet ovat tärkeitä lepakoalueita, koska läheisessä Vihilahden puistossa elää tiheä lepakkokanta. Kartanopuisto ja arboretum ovat tärkeitä lepakoiden ruokailualueita. Muiden arvojen lisäksi alueen vanhat rakennukset muodostavat lepakoille suotuisat olosuhteet pesintään, lepäämiseen ja tarjoavat päiväsaikaan turvapaikkoja (kuva 50). Hatanpään kartanopuiston ja arboretumin alueelle tehdyn biotooppi- ja eliöstöselvityksessä lammen ja suon muodostama kokonaisuus luokiteltiin avainbiotoopiksi, jolla on alueen monimuotoisuutta rikastuttava ominaisuus ainakin kasvistollisesti, mutta mahdollisesti myös hyönteistöllisesti. Hyönteisiä puistoissa ei ole tutkittu, mutta hyönteislajiston

monimuotoisuutta pyritään edesauttamaan hyönteishotellien avulla (kuva 51) ja lisäämällä alueelle lahopuuta. Monimuotoisuutta vaalitaan myös huomioimalla lintujen pesimäaika hoitotoissa ja säilyttämällä monipuolista luonnonkasvillisuutta.

Puistoissa on linnunpönttöjä, lepakkopönttöjä ja aiemmin myös hyönteishotelleja. Näiden hoitovastuu on niiden asentajilla. Koska pönttöjen hoidosta ei ole huolehdittu asianmukaisesti tavoitteena on laatia suunnitelma linnun- ja lepakkopönttöjen sekä hyönteishotellien kartoittamiseksi, hoitamiseksi ja kehittämiseksi laajemminkin kaupungin puistoissa, metsissä ja muilla julkisilla alueilla. Hyönteishotellien ja linnunpönttöjen kunnossapidon sopimusta selvitetään vuoden 2025 aikana Ekokumppanit Oy:n kanssa, joka on kaupungin sisäinen toimija. Tavoitteena on vuoden 2026 alusta koordinoitu ja ohjattu toiminta pönttöjen huollon ja uusinnan suhteen.

Alueen luontoarvoja on tarkoitus tuoda tulevaisuudessa paremmin esille biotooppikarttojen muodossa, kuten kosteikko ja niityt, ja hyödyntää tietoa mahdollisuuksien mukaan kaupunkiluonnon markkinoinnissa ja kunnossapidon hoitotoimien ajoittamisessa. Biotooppikarttojen teon yhteydessä on mahdollista tutkia myös uusien monimuotoisuutta tukevien toimenpiteiden tekemistä.

Lähimmät luontaiset lahoppualueet sijaitsevat kartanopuiston ja arboretumin läheisyydessä Vihilahdenpuistossa. Kartanopuistossa on lisätty lahoppuun määrää ja toimintaa on tarkoitus jatkaa. Kartanopuiston kuuluisat metsäkuuset; Hattu ja Myssy, säilyvät jälkipolville näiden yksilöiden elinkaaren tultua päähänsä, sillä Hatusta ja Myssystä on otettu pistokkaita, jotka on Metlassa vartettu metsäkuuseen. Taimet ovat varttuneet Raholan taimistossa ja ne ovat tällä hetkellä noin metrin korkuisia. Alueella voisi olla potentiaalia monipuolisissa tutkimus- ja kehittämistarkoituksissa, mutta tällä hetkellä alueella ei ole aktiivista tutkimus- tai koetoimintaa.

Lahopuiden, risuaitojen ja niittyjen määrää lisätään K.J. Gauffinin puiston toteutuksen yhteydessä vuosina 2023–2026. Nämä toimenpiteet lisäävät alueen luonnon moninaisuutta.

Kesäkukkien valinnoissa suositaan pölyttäjäystävällisiä lajeja ja lajikkeita.

Kasvilajillisesti runsain alue löytyy Hatanpään kartanon, Villa Idmanin ja Pyhäjärven välistä. Tuolla alueella kasvaa kulttuurihistoriallisesti tärkeitä lajeja, sekä lajeja, jotka luontaisesti viihtyvät Tampereen seudulla. Alueella kasvavia lajeja ovat muun muassa kaiheorvokki (*Viola selkirkii*), hentosavikka (*Lipandra polyspermum*) ja kevätlehtoleinikit (*Ranunculus fallax*-r.) Tältä alueelta voi myös löytää arvokkaita ruohovartisia kasveja kuten keltavuokko (*Anemone ranunculoides*), pikkukäenrieska (*Gagea minima*), mukulaleinikki (*Ranunculus ficaria*), sinivuokko (*Hepatica nobilis*) ja rantapunatva (*Eupatorium cannabinum*).

Kuva 53. on ote Hatanpään hoito- ja kehittämissuunnitelmasta. Siniset alueet pikkukäenrieskaa, keltaiset alueet keltavuokkoa, oranssit alueet mukulaleinikkiä. Mainittu myös sinivuokko (*Anemone hepatica*), kevätlinnunsilmä (*Chrysosplenium alternifolium*), punatva (*Eupatorium cannabinum*), kyläkellukka (*Geum urbanum*), kevätlinnunherne (*Lathyrus vernus*), lehtoarho (*Moehringia trinervia*) ja kevättaskuruoho (*Thlaspi alpestre*)

Kuva 53. Kartanopuiston kulttuurisesti arvokkaat kasvilajit kartalla. (Ote Hatanpään hoito- ja kehittämissuunnitelmasta 2010).

10.2.3.2 Vieraiden haitallisten kasvilajien torjunta

Vieraslajien torjunnan kehittämiseksi kaupungin ympäristönsuojelu on yhdessä vieraslajityöryhmän kanssa valmistellut kaupungin vieraslajilinjausta. LUMO-ohjelman valmistelun edetessä vieraslajilinjaus sulautettiin osaksi LUMO-ohjelmaa ja sen toimenpiteitä. Erillistä vieraslajilinjausta ei valmistella. LUMO-ohjelman tavoite on: Haitallisten vieraslajien torjunta on tehokasta ja toimivaa.

Aluesuunnittelijoilla on käytössään ohjeistus kasveista, joita ei istuteta. Vieraiden haitallisten kasvilajien leviämistä ehkäistään poistamalla näitä kasveja ja tarkkailemalla niiden ilmaantumista. Arboretumista on poistettu keltamajavankaali, lehtopalsamia ja ruttojuurta. Keltamajavankaalia on vielä pieni kasvusto kosteikkoalueella ja sen taannuttamista jatketaan. Ruttojuuren kasvua taannutetaan leikkaamalla se tiheästi alas. Vesiaiheen rannassa kasvavaa isosorsimoa on poistettu. Ranta-alueilla levinneiden kanukan ja purppurapunalatvan leviämisen estämisen keinoja ja tarvetta on selvitetty yhdessä asiantuntijoiden kanssa. Vaikka purppurapunalatva ei ole haitallinen vieraslaji, se on levinnyt alkuperäiseltä kasvupaikaltaan. Purppurapunalatvan poistaminen todettiin aiheelliseksi ja poistaminen aloitetaan vuonna 2023.

Tällä hetkellä Tampereen kaupunki torjuu alueiltaan pääasiallisesti haitallisia vieraslajeja. Jättiputkia torjutaan yleisiltä katu- ja puistoalueilta sekä luonnonsuojelualueilta. Jättipalsamia, jättitattaria ja komealupiinia torjutaan ensisijaisesti luonnonsuojelualueilta ja muilta arvokkailta luontokohteilta. Kurtturuusujen torjunnat on aloitettu rannoilta ja torjuntakohteissa on myös muita yleisiä alueita. Haitallisia vieraspetoja, minkkiä ja supikoiraa, torjutaan etenkin linnustoltaan arvokkailta kohteilta. Espanjansiruetanaa torjutaan muun muassa etanakävelyillä.

Arboretumin alueella ei ole edellisessä kappaleessa mainittuja vieraita kasvilajeja tietävästi tavattu. Tampereen kaupunki myös pyrkii ennaltaehkäisemään vieraslajien leviämistä esimerkiksi kasvivalintojen avulla. Kaupungin uusissa istutuksissa ei pääasiallisesti käytetä vieraslajit.fi-sivustolla listattuja lajeja. Vieraslajit.fi sivustolla listattujen vieraslajien lisäksi myös tarhakurtturuusun lajikkeista vältetään runsaasti kiulukoita tekeviä lajikkeita. Välttämällä näitä kasveja voidaan tulevaisuudessa mahdollisesti säästää vieraslajikasvien torjuntakustannuksissa.

Vieraslajien torjuntaan tarvitaan myös asukkaiden ja erilaisten yhdistysten ja seurojen apua. Tampereen kaupunki kannustaakin asukkaita ja yhdistyksiä osallistumaan vieraslajitalkoihin sekä järjestämään niitä. Laaja-alaisella yhteistyöllä vieraslajien torjunta on tehokkaimmillaan ja vieraslajien leviäminen on mahdollista pysäyttää. Arboretumissa vieraslajit on kuitenkin pyritty torjumaan oman henkilökunnan toimesta.

10.2.4 Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

Arboretumin alueella ilmastonmuutokseen varaudutaan erityisesti kaupunkipuulinjaukseen liittyen. Kaupunkipuulinjaus koskee kaikkia yleisiä alueita. Tampereen tulevaisuuden kaupunkipuustoa halutaan kehittää niin, että se on alueellisesti kattava ja asukkaille tasapuolisesti saavutettava, monilajinen ja moni-ilmeinen. Lisäksi tavoitellaan puustoa, joka on ilmastonmuutokseen hyvin sopeutuva ja mahdollisia sään ääri-ilmiöitä sekä uusia tauteja ja tuholaisia kestävä. Tällaisen lajiston löytämiseksi on käynnistetty puulajikokeet Mustilan Kotikunnas Säätiön kanssa. Hankkeen tarkoituksena on löytää uusia ilmastollisesti kestäviä puusukuja, -lajeja ja niiden alkuperiä monipuolistamaan ilmastollisesti muuttuvassa kaupunkiympäristössä käytettävää valikoimaa. Tampereen kaupunki ja Mustilan Kotikunnas Säätiö ovat yhdessä määrittäneet kokeiltavat lajit. Säätiö etsii kokemuksensa perusteella parhaan saatavilla olevan lisäysmateriaalin, ja kaupunki toteuttaa istutuksen yleisillä viheralueilla. Seurantaa ja tutkimusta tehdään yhteistyössä. Myös arboretumiin on tarkoitus istuttaa kokeiltavia lajeja lähivuosina. Jukolan rinteeseen istutettiin puulajikokeen puita vuonna 2022.

10.2.5 Maisemallisten ominaisuuksien suojelu

Kartanopuisto on varjainen ja sitä peittää tiheä puiden latvusto. 1800-luvun lopulla puita istutettiin rantaan, ja tuohon aikaan puutarhoissa oli tavallista, että puusto oli tiheästi istutettua. Tänä päivänä hyvin moni puiston puista on jo yli 120-vuotiaita, ja puut ovat kasvattaneet latvuksensa yli 20 metrin korkeuteen. Uusia puita on istutettu vanhojen puiden väleihin, jotta ne voivat ajan kuluessa korvata vanhat puut. Hoito- ja kehittämissuunnitelma (2010) määrittää puiden kunnossapitotyöt, ja hoidon tavoitteena on säilyttää puuston ja alueen historiallista arvoa, sekä tukea maisemallisia arvoja (Kuvat 54—56). Historiallisia arvoja on tuotu esille aiempaa enemmän myös opastaulujen sisällön päivittämisen yhteydessä.

Vuonna 2010 valmistunutta Hoito- ja käyttösuunnitelman puiden kunnossapitotoimenpiteet käydään läpi puuasiantuntijan kanssa ja toimenpiteitä päivitetään tarvittaessa. Myös arboretumin hoito- ja käyttösuunnitelmissa ohjataan maisema-arvojen suojelemiseen.

Tunnettuja puuelementtejä alueella ovat vanhat lehmukset, ja kuusipari nimeltä Hattu ja Myssy (Kuva 58). Ne nimettiin Ruotsissa 1700- luvulla vallassa olleiden ryhmittymien; hattujen ja myssyjen mukaan.

Kuva 54. 1800-luvulle tyypillinen lehmusryhmä.

Kuva 55. Vanha tammi kartanorakennuksen sisääntulotien vieressä.

Kuva 56. Taustalla kuuset Hattu ja Myssy.

10.2.6 Rakennusten ja rakenteiden suojelu

Kartanopuistossa ja arboretumissa on useita historiallisesti arvokkaita rakennuksia ja rakenteita. Kiinteistöt ovat Tampereen kaupungin omistuksessa ja niiden kunnossapidosta vastaa Tilapalvelut Oy. Kiinteistöt ovat yksityisten yrittäjien sekä kaupungin oman henkilöstön käytössä. Kaikki historiallisesti arvokkaat kiinteistöt ovat suojeltuja. Alueen rakennuksia (Kuvat 57.—60).

Kuva 57. Villa Idman (Kuva: Museovirasto)

Kuva58. Hatanpään kartano

Kuva 59. Vanha navetta, Jukola (Kuva: Museovirasto)

Kuva 60. Ruusutarhan kahvila.

10.2.7 Rakenteet

Kartanopuistossa on useita historiallisesti arvokkaita rakenteita, joista vanhin on 1800-luvulla rakennettu rantamuuri. Sitä uudistettiin vuonna 2014, ja korjauksessa käytettiin kotimaista kivimateriaalia. Puistosta löytyy useita luonnonkiviportaita, -pintoja ja -rännejä. Yksi maininnan arvoinen erikoisuus on vapaamuurareiden hauta, joka on Tampereen vanhin muistomerkki (kuva 61). Muistomerkki on iso luonnonkivi, ja sen arvellaan olevan 1700-luvulta Hans Henrik Boijen ajoilta. Boije perusti Ehrensvärdin kanssa vapaamuurariseuran nimeltä Pyhän Johanneksen loosi vuonna 1756, ja hänet valittiin suurmestariksi.

Rakenteiden kuntoa seurataan ja tarvittaessa korjataan. Rantamuurin kunto tarkastetaan vuosittain keväällä ja havaitut vauriot ilmoitetaan eteenpäin. Rakenteiden kunto tarkastetaan Infra Oy:n toimesta.

Kuva 61. Alueella sijaitseva kiinteä muinaisjäänös on viralliselta nimeltään Hatanpään muistokivi. Kivi tunnetaan myös nimellä Vapaamuurareiden hauta.

10.3 Osallistaminen

Tavoitteena on käyttää uusia tapoja ja uutta teknologiaa, jotta voidaan mahdollistaa avoin keskustelu ja yhteys kaupungin asukkaiden kanssa. Tämä tavoite sisältyy kaupungin strategiaan, kaupunkilaisia halutaan osallistaa sekä suunnitteluun että kunnossapitoon. Lisäksi tavoitteena on myös lisätä alueen tunnettavuutta ja lisätä puistojen käyttöä virkistys- ja matkailutarkoituksessa.

Tärkeitä sidosryhmiä osallistamisen saralla ovat alueella toimivat yritykset ja yhdistykset. Resurssit keskitetään puiston käytön mukaan, ja tällä tavoin lisätään puistoalueiden laatua. Digitaalista osallistamista testataan, puiston käyttäjien kokemuksia kerätään. Virtuaalista todellisuutta käyttävien pelien ja muiden laitteiden käyttöä harkitaan osallistavana metodina. Pyritään kehittämään tapoja, joilla voidaan kerätä alueelta ja alueen käyttäjiltä informaatiota, ja käyttää tätä tietoa viheralueiden suunnittelussa ja kunnossapidossa.

10.3.1 Puistojen ystävien osallistamisen malli

Hatanpään kartanopuisto, ruusutarha ja arboretum ovat vuodesta toiseen tamperelaisten suosikkipuistoja, ja moni haluaisi toimia niiden hyväksi. Usein tarjoudutaan haravointi- ja istutusavuksi, mutta tähän mennessä tarjouksia ei ole ollut mahdollista ottaa vastaan. Tähän tarpeeseen on haluttu vastata ja Tampereen kaupunki on alkanut kehittää Puistojen ystävien osallistamisen mallia. Tavoitteena on saada aikaan Tampereelle oma tapa, jolla asukkaat voivat toimia kaupungin puistojen hyväksi.

Kehittämisen ensimmäisen vaiheena on osallistamiseen liittyvä opinnäytetyö (HAMK) arboretumiin liittyen. Työssä käsitellään osallistamisen eri menetelmiä ja näkökulmia sekä Hatanpään kartanopuiston ja Arboretumin käyttäjien osallistamista, sen haasteita ja mahdollisuuksia. Opinnäytetyöhanke alkoi Arboretumin ystävät työpajalla huhtikuussa 2023. Työpajaan ilmoittautui 8 innostunutta tamperelaista. Työpajassa ideoitin yhdessä viheralueiden toimijoiden kanssa, millaista vapaaehtoistyötä asukkaat voisivat tehdä arboretumin hyväksi. Työpajasta saatujen ideoiden pohjalta toteutettiin tamperelaisille suunnattu kysely, jossa selvitettiin laajemmin asukkaiden kiinnostusta työpajassa kehitettyjä ideoita kohtaan.

Asukaskyselyyn vastasi 128 tamperelaista. Heistä 36 % oli kiinnostunut viheralueiden vapaaehtoistyöstä ja 42 % oli mahdollisesti kiinnostunut. Eniten kiinnostusta herätti puutarhatöiden tekeminen, haravointi ja istuttaminen sekä puhtaanapitotyöt. Kyselystä saatujen tulosten jälkeen järjestettiin Arboretumin ystävät työpajan osa 2, jossa vedettiin yhteen tulokset ja lähdettiin toteuttamaan toimintamallia käytäntöön. Ensimmäinen Arboretumin ystävien järjestämä tapahtuma oli haravointitalkoot Tampere päivänä 1.10.2023. Tapahtuma järjestettiin yhteistyössä Tampereen kaupungin ja Tampereen Infran kanssa. Toinen tapahtuma järjestettiin talvella luonto teemalla Tule ja koe arboretum talvella. Tapahtumassa houkuteltiin tamperelaisia arboretumiin nauttimaan viheralueen luonnosta talviasussa. Seuraava tapahtuma on tarkoitus järjestää keväällä, Koko kaupunki siivoaa-tapahtuman yhteydessä talkoillaan myös arboretumissa.

Arboretumin ystävät ovat viheralueiden vapaaehtoisia, ei yhdistys vaan kaupungin alaisuudessa toimiva vapaaehtoisten ryhmä. Arboretumin ystävät- ryhmä kokoontuu säännöllisesti kerran kuussa. Arboretumin ystäväissä vapaaehtoisten tamperelaisten lisäksi on mukana arboretumin alueen puutarhuri ja työnjohtaja, joten yhteistyö vapaaehtoisten ja viheralueen työntekijöiden kanssa toteutuu. Vuoden 2025 alussa järjestettiin ystävien rekrytointi tapahtuma ja sillä saatiinkin viisi uutta aktiivia. Tämä on erittäin tärkeä lähtökohta viheralueen vapaaehtoistyölle.

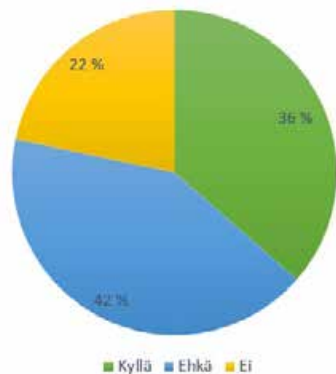
Arboretumin ystävät tiedottavat tapahtumista Tampereen kaupungin tapahtumakalenterissa ja he järjestävät tapahtumia neljä kertaa vuodessa. Heillä on omat Facebook sivut *@hatanpään arboretumin ystävät*

Kesällä 2018 kartanopuistoon oli sijoitettu 4 kävijälaskuria. Tämä tullaan todennäköisesti uusimaan. Tällä tavoin voidaan saada tietoa muun muassa puiston kävijämääristä.

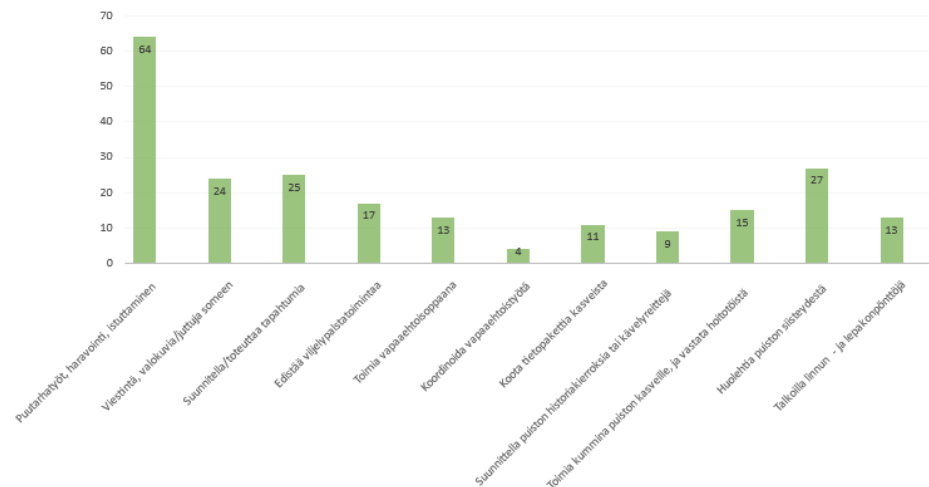
Työntekijöiden ehdotuksista on lähtenyt monia uudistuksia käyntiin. Näitä ovat mm. Kesäkkukaruukun lisääminen arboretumin sisääntulolle, uusien istutusalueiden perustaminen ja vanhojen kunnostaminen sekä erityisesti uudet kasvihankinnat.

Yhteisöllisyyttä lisää K.J.Gauffinin puistossa oleva palstaviljelyalue.

Haluaisitko tehdä arboretumin hyväksi vapaaehtoistyötä?

Millaista vapaaehtoistyötä haluaisit tehdä arboretumin hyväksi?

Kuva 61. Kyselyn vastaukset

10.3.2 Oppimisympäristö

Hatanpääpuistoilla on vahva merkitys oppimisympäristönä. Hatanpäänpuistot toimivat mm. yhtenä viheralan opiskelijoiden työharjoittelupaikkana. Tämän lisäksi puistossa on lukuisa määrä koulujen, päiväkotien ja ammatillisten ryhmien vierailuja. Opastukselle ei ole erikseen varattu resursseja ja sitä annetaan mahdollisuuksien mukaan. Esitteitä on saatavissa myös sähköisesti ja kasvien nimikyltit auttavat opiskelussa. Arboretumia kehitetään jatkossakin puistona, jossa on esillä niin puuvartisista kuin ruohovartisista kasveja. Kasvillisuuden alkuperän, lajin ja lajikkeen tulee olla selvillä erityisesti puiden kohdalla, mikä edes auttaa puistojen toimimista myös oppimisympäristönä. Lisäksi monipuolinen kasvillisuus ja ympäristö toimii alueen hyönteisten ja eläimien ravinto- ja tai lisääntymis- ja elinympäristönä.

10.3.3 Markkinointi, viestintä ja tapahtumat

Markkinointi tapahtuu Tampereen kaupungin viestintäohjeiden mukaisesti ja Infran viestintä Tampereen Infran viestinnän ohjeilla. Markkinoinnin ja viestinnän kehittämiseksi tehdään jatkuvasti työtä sekä kaupungin että Tampereen Infran päässä.

Tampereen kaupungin sivuilta löytyy tietoa kaupungin puistoista, mukaan lukien Hatanpään kartanopuistosta ja arboretumista. Molemmista kohteista sekä ruusutarhasta, löytyy tulostettavaa materiaalia kaupungin sivuilta pdf-muodossa. Painettuja esitteitä on saatavilla myös kartanopuiston kahvilasta ja asiakaspalvelupisteeltä Frenckellistä Tampereen keskustasta. Esitteet vaativat päivittämistä ja niitä päivitetään vastaamaan nykyistä tilannetta. Painettujen esitteiden tarve on arvioitu pieneksi ja niiden käytöstä on tarkoitus luopua ja siirtyä sähköisessä muodossa oleviin esitteisiin. Puiston puut on inventoitu ja ne on lisätty Oskari-karttapalveluun. Puiston sivuston tietoihin päivitetään myös muuta tietoa, kuten Green Flag-status ja uudemmat tiedot ruusutarhan ruusulajeista. Nettisivujen ja muiden kanavien sisällön tuottaminen vaatii jatkuvaa päivittämistä. [Hatanpään arboretum \[Tampereen kaupunki - Luonto ja ympäristö - Puistot\]](#)

Puiden inventoinnit on tehty kesäkuussa 2020. Inventointi tehdään FieldUserilla maastossa. Puurekisteri (kuva 62.) on lisätty avoimeen dataan ja siitä näkee puun lajitiedot. Rekisteröidyistä puista näkee pistettä klikkaamalla puulajin. Osa Hatanpään puistojen puulajikkeista on vaatinut tarkentamista ja näitä on tunnistettu Tampereen kaupungin puuasiantuntijan kanssa vuonna 2022. Kaikkia lajikkeita ei ole saatu tunnistettua. Puiden poistot ja uudet puustutukset siirretään puurekisteriin. Puulajirekisteristä on hyötyä kunnossapitäjille ja suunnittelijoille. Avointa kaupunkipuutietoa löytyy Oskari kartta-aineistosta karttatasolla Puisto- ja katupuut.

[Oskari - Kartat.tampere.fi](#)

[Kaupunkipuut \[Tampereen kaupunki - Luonto ja ympäristö - Puistot\]](#)

Kuva 62. Kartanopuiston ja arboretumin puut on rekisteröity. Pistettä klikkaamalla nähdään puulaji, koko ja muita mahdollisia rekisteriin vietyjä tietoja. Puutiedot ovat kaikkien saatavilla Tampereen karttapalvelu Oskarissa.

Kartanopuistosta ja arboretumista on useita mainintoja sosiaalisen median kanavissa sekä Tampereen kaupungin sosiaalisessa mediassa ja puistoa esitellään Visit Tampere-sivustolla.

Tällä hetkellä ideatasolla on harkinnassa sosiaalisen median hyödyntäminen säännöllisemmin, esimerkiksi kaupungin omat bloggaajat, vloggaajat, kuvamedioiden käyttäjät. On myös koettu tarpeelliseksi ilmoituskanava, jolla informoidaan kasvukauden eri vaiheista, esimerkiksi ruusutarhan ruusujen kukkiminen. Vuoteen 2016 olikin käytössä 'Viikon kasvi', jolloin valikoitu viikon kasvi mainittiin arboretumin nettisivuilla sekä paikallisessa Aamulehdessä. Puistoon pystytettiin viitta ohjaamaan käyttäjiä kasvin luokse. Viikon kasvi – perinne otetaan huomioon viestinnän kehittämisessä. 2023 alkaen Tampereen Infra on viestinyt Hatanpään puistoista Instagramissa.

Puistossa on vuoden mittaan muutamia tapahtumia, ja niiden luonnetta arvioidaan ennen tapahtumalupien myöntämistä, sillä puisto on arvokas alue. Tapahtumia ovat olleet muun muassa Hehkuva Hatanpää, Tuiketta talvipuutarhassa, Ruusujen iltapäivä, pienet puistokonsertit, juoksutapahtumat, pienet vihkimiset ruusutarhassa ja kartanolla järjestetyt yksityistilaisuudet.

Lähteet:

Tampereen kaupunki 2021. Yleisten alueiden toimipaikkojen turvallisuusasiakirja 2023.

Tampereen kaupunki Hatanpään arboretum. [Hatanpään arboretum \[Tampereen kaupunki - Luonto ja ympäristö - Puistot\]](#)

Tampereen kaupunki. Hatanpään sairaala, kartanoalue ja arboretum, asemakaava nro 8578 [Tampereen kaupunki - Kaavoitusyksikkö - Kaava 8578](#)

Tampereen kaupunki LUMO [Luonnon monimuotoisuusohjelma 2021-2030 \[Tampereen kaupunki - Luonto ja ympäristö\]](#)

Tampereen kaupunki Viheralueohjelma [Viheralueohjelma \[Tampereen kaupunki - Luonto ja ympäristö - Puistot\]](#)

Tampereen kaupunki. Hatanpään maisema- ja viherverkkoselvitys 2017.

Husqvarna Silent Park 2018. Keskustelut Tuomas Kuivamäen kanssa

Arboretumin käyttö- ja hoitosuunnitelma 2017 (Luonnos).

Hatanpään kartanopuiston käyttö- ja hoitosuunnitelma

Kaupunkipuut [Kaupunkipuut \[Tampereen kaupunki - Luonto ja ympäristö - Puistot\]](#)

Tampereen kaupunki. Suunnittelupalvelut. Selvitykset ja arvioinnit 2008. Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys 2008.

Tampereen strategia 2030.

[Tampereen strategia \[Tampereen kaupunki\]](#)

K.J. Gauffinin puiston yleissuunnitelmaluonnos. Tampereen kaupunki 2023.

[K. J. Gauffinin puiston yleissuunnitelmaluonnos \(tampere.fi\)](#)

[Hyväksytyt viheralueiden yleissuunnitelmat \[Tampereen kaupunki - Kaupunkisuunnittelu - Viheralueiden suunnittelu\]](#)

Kuvat:

Tampereen kaupunki

Tampereen Infra Oy

Tampereen Vapriikin kuva-arkisto

Museovirasto

Sara Luhtaniemi

Elina Tiitinen

Maisema-arkkitehtitoimisto Maanlumo Oy

Nomaji maisema-arkkitehdit Oy